

Cikloturizam u turističkoj ponudi Istarske županije

Petrić, Nikolina

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:826882>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-07**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Nikolina Petrić: Cikloturizam u turističkoj ponudi Istarske županije

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

Odjel za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

NIKOLINA PETRIĆ

CIKLOTURIZAM U TURISTIČKOJ PONUDI ISTARSKE ŽUPANIJE

Diplomski rad

Pula, srpanj, 2017.

Nikolina Petrić: Cikloturizam u turističkoj ponudi Istarske županije

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

Odjel za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

NIKOLINA PETRIĆ

CIKLOTURIZAM U TURISTIČKOJ PONUDI ISTARSKE ŽUPANIJE

Diplomski rad

JMBAG: 0303041264, redovni student

Studijski smjer: Kultura i turizam

Predmet: Turistička geografija Hrvatske

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Geografija i turizam

Znanstvena grana: Turizam

Mentor: doc.dr.sc. Nikola Vojnović

Pula, srpanj, 2017.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Nikolina Petrić, kandidatkinja za magistricu Kulture i turizma, ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, te da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz nekoga necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za neki drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli, 06. srpnja, 2017.

Potpis: Nikolina Petrić

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, Nikolina Petrić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da se moj diplomski rad pod nazivom „*Cikloturizam u turističkoj ponudi Istarske županije*“ koristi na način da se gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst, trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenog, slobodnog pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 06. srpnja, 2017.

Potpis: Nikolina Petrić

SADRŽAJ

UVOD	1
1. SPORTSKO-REKREACIJSKI TURIZAM KAO OBLIK SELEKTIVNOG TURIZMA	4
1.1. Odnos turizma i sporta.....	5
1.2. Utjecaj sportsko-rekreacijskog turizma na zdravlje.....	7
1.2.1. Utjecaj cikloturizma na zdravlje.....	8
2. TURISTIČKA ATRAKCIJSKA OSNOVA ISTARSKE ŽUPANIJE	9
2.1. Geografski položaj.....	9
2.1.1. Turističko geografski položaj.....	10
2.2. Geomorfološka obilježja u funkciji turizma.....	10
2.3. Turistička atraktivnost reljefa	11
2.4. Klima i vegetacija.....	12
2.5. Hidrološka osnova.....	14
2.6. Zaštićeni dijelovi prirode.....	15
2.7. Kulturna baština kao turistička atrakcija.....	16
3. TURISTIČKI PROMET U ISTARSKOJ ŽUPANIJI	18
4. OBILJEŽJA CIKLOTURIZMA KAO OBLIK SELEKTIVNOG TURIZMA	23
4.1. Vrste cikloturista.....	25
4.2. Cikloturistička infrastruktura.....	27
4.2.1 Pravila ponašanja i biciklistička signalizacija.....	27
5. OSNOVNA OBILJEŽJA CIKLOTURIZMA U ISTARSKOJ ŽUPANIJI	29
5.1. Povijest istarskog cikloturizma.....	32

5.2. Biciklističke staze.....	33
5.2.1. Biciklistička staza Parenzana.....	38
5.2.2. Atrakcije uz Parenzanu.....	41
5.2.3. Biciklistička staza Eufrazijana.....	41
5.3. Biciklistička događanja.....	43
5.3.1. Ironman 70.3.....	45
5.3.2. Lov na tartuf.....	46
5.3.3. Tour of Croatia.....	47
6. SMJEŠTAJNI KAPACITETI.....	48
7. PROSTORNA ANALIZA CIKLOTURISTIČKIH REGIJA.....	53
ZAKLJUČAK.....	62
SAŽETAK.....	65
SUMMARY.....	66
LITERATURA.....	67
POPIS SLIKA	73
POPIS TABLICA.....	74

UVOD

Suvremeni turistički trendovi pokazuju da se tradicionalni motivi odmora sve više zamjenjuju s motivima i sadržajima aktivnog odmora, te sport i sportska rekreacija sve više utječu na sadržaje i kvalitetu provođenja aktivnog odmora u nekoj turističkoj destinaciji. Također se može reći da turizam i sport djeluju sinergijski na način da turizam sa svojim prirodnim resursima i kapacitetima nudi osnovne elementarne uvjete boravka gostiju, dok sport u različitim oblicima sudjeluje u oblikovanju, obogaćivanju i oplemenjivanju turističke ponude.

Cikloturizam je vrsta turizma koja se zove meki turizam ili prirodi bliski turizam. Temelji se na očuvanoj prirodnoj okolini, kulturno-povijesnoj baštini te visokom stupnju ekološke svijesti (Čorak i Mikačić, 2006).

Cikloturizam spada u rastuće oblike turističkih aktivnosti. Procjenjuje se da će u europskim okvirima udio putovanja tijekom kojih je vožnja bicikala glavna aktivnost ili je bicikl glavno prijevozno sredstvo porasti u idućih desetak godina više od deset posto, a još je značajniji tržišni segment onih kojima je tijekom odmora vožnja biciklom važna dodatna aktivnost. Iz toga proizlazi da cikloturizam predstavlja jedan od turističkih proizvoda s najvećom perspektivom razvoja (Akcijski plan razvoja cikloturizma, 2015).

Prirodni okoliš, kulturno-povijesna baština iz raznolikih perioda, klima, blizina velikih tržišta, ceste s manjim intenzitetom motornog prometa i putova pogodnih za kretanje bicikala pružaju Istarskoj županiji komparativne prednosti za razvoj upravo ovakve vrste turizma. To je prepoznato i Strategijom razvoja turizma RH do 2020. godine, zbog čega je Ministarstvo turizma navelo kao jedan od osnovnih ciljeva stavljanje Istre na poziciju jedne od vodećih mediteranskih cikloturističkih destinacija (www.mint.hr, 2017).

Predmet istraživanja ovog rada je cikloturizam kao dio turističke ponude Istarske županije. Problem istraživanja je ispitivanje ponude i mogućnosti većeg razvoja cikloturizma u svim mikroregijama županije. Navedeni oblik turizma danas se razvija rapidno jer ima važnu ekonomsku, društvenu, kulturnu i obrazovnu ulogu. Također pomoćni ciljevi su: definirati povezanost cikloturizma i kulturnog nasljeđa, definirati na koji način cikloturizam utječe na održivo upravljanje resursima, definirati na koji način potiče razvoj selektivnih oblika turizma, definirati utjecaj na izvrsnost destinacije i znanstvenim spoznajama predvidjeti mogućnosti razvoja i dati prijedloge budućih djelovanja.

Prilikom istraživanja postavljena su dva cilja: Prvi cilj je istražiti, analizirati i predstaviti trenutnu cikloturističku ponudu unutar Istarske županije. Drugi cilj je da se terenskim istraživanjem, sudioničkim promatranjem te prostornom analizom utvrdi prostorni razmještaj, infrastruktura i značaj cikloturizma po mikroregijama Istarske županije. Ovi ciljevi bi trebali rezultirati da u budućnosti ovaj rad posluži kao dobar sekundaran izvor podataka.

Svrha istraživanja je potaknuti veću promociju kulturnog i prirodnog krajolika s naglaskom na istarski poluotok kroz korištenje sportsko-rekreacijskih sadržaja u ovom slučaju cikloturizma koji ujedno uvelike pozitivno utječe na čovjekovo zdravlje.

U okviru predmetnog istraživanja su postavljene sljedeće hipoteze: H0- Cikloturizam može biti jedan od dovoljno razvijenih turističkih proizvoda koji će u potpunosti održavati pred i post sezonu. H1-Cikloturizam stvara pozitivne ekonomske, ekološke i socio-kulturne utjecaje na destinaciju. H2-Cikloturizam potiče održivo upravljanje resursima, prezentaciju autentičnosti i razvoj svijesti o vrijednosti destinacije.

Do sada su objavljena mnogobrojna domaća znanstvena istraživanja i stručni radovi o sportsko-rekreacijskom turizmu kao obliku selektivnog turizma, radovi o cikloturizmu su znatno manje zastupljeni. Među takvim istraživanjima i razvojnim dokumentima o cikloturizmu ističu se radovi o logističkoj potpori i pozitivnom okruženju u cikloturističkim destinacijama (Mrnjavac i Kovačić 2012; Mrnjavac i dr. 2014), profilu cikloturista u Hrvatskoj. (Kovačić 2015) te radovi o cikloturističkim rutama u Međimurju (Tubić i dr. 2012) i Bjelovarsko bilogorskoj županiji (Kos i dr. 2014).

Daljnji poticaj razvoju cikloturizma na prostoru Hrvatske i njezinih turističkih regija daju razvojni dokumenti Instituta za turizam: Strategija razvoja cikloturizma na području Podravine (Krešić 2014) i Akcijski plan razvoja cikloturizma (Klarić 2015).

Ovaj rad ima teorijsku i praktičnu vrijednost odnosno predstavlja teorijski i primijenjeni doprinos u nastojanjima da se na području Istre i dalje razvija cikloturistička ponuda. Dionici destinacija ovim istraživanjem temeljenom na prijedlozima budućih djelovanja mogu prepoznati pravce djelovanja u skladu sa navedenim koristima i preporukama razvoja. Ovaj rad će ostvariti svoju svrhu ukoliko bude imao primjenu u praksi i ukoliko koristi od navedenog budu prepoznate.

Metode koje su korištene za izradu rada su: induktivna i deduktivna, metoda analize i sinteze, statističke metode, te metoda deskripcije.

Podatci korišteni za izradu rada preuzeti su sa raznih internetskih izvora, knjiga, članaka, časopisa i publikacija koji su navedeni u popisu literature.

U radu su navedeni podatci istraživanja geografskog položaja i turistička atrakcijska osnova Istarske županije koji su temelj povijesti, nastanka i razvoja cikloturizma na tom prostoru te kao rezultat toga su biciklističke staze i manifestacije koje su danas jedan od glavnih turističkih proizvoda same županije. Također prisutna su tematska poglavlja kao što su: Sportsko-rekreacijski turizam kao oblik selektivnog turizma, turistički promet i smještajni kapaciteti u Istarskoj županiji, obilježja te prostorna analiza cikloturističkih mikroregija. Na kraju rada nalazi se zaključak, popis literature, sažetak te popis slika i tablica.

1. SPORTSKO-REKREACIJSKI TURIZAM KAO OBLIK SELEKTIVNOG TURIZMA

Na početku ovog poglavlja važno je definirati pojmove *selektivni turizam*, *rekreaciju* te *sportsko rekreacijski turizam*. Prema Vukoniću i Čavleku (2001), *selektivni turizam* je turizam motiviran različitim razlozima kojim se želi ukazati na potrebu ili egzistiranje posebnih vrsta turizma, gdje su turisti motivirani nekim posebnim razlozima. Tim se izrazom željelo pokazati da je vrlo široka lepeza aktivnosti i sadržaja zbog kojih ljudi odlaze na turistička putovanja, a to potvrđuje tezu da turizam nije tako homogen kako se nekada smatralo, a omogućilo je u gospodarskoj praksi koncentriranje na pojedine segmente potrošača i njihovu različitu, selektivnu prirodu.

Rekreacija je cjelokupna ljudska djelatnost, s pozitivnim učincima, izvan profesionalnog rada, koju čovjek odabire prema vlastitim potrebama i željama. Rekreacija doprinosi razvoju ličnosti, zadovoljavanju čovjekovih potreba i interesa, psihičkom rasterećenju i podizanju zadovoljstva, te kvaliteti života, posebice kao kreativni dio slobodnog vremena.

Sportsko rekreacijski turizam kao jedan od najmasovnijih selektivnih oblika turizma, prema B. Vukoniću (2001,365), je poseban oblik turizma u kome prevladavaju sportski motivi za putovanje i boravak u određenim turističkim mjestima i centrima.

Sport u suvremenom turizmu postaje ne samo sadržaj boravka, nego i glavni motiv za putovanje u određene turističke destinacije. Takav odnos sporta i turizma dovodi do razvoja sportsko-rekreacijskog turizma (Bartoluci, 2004).

Sport i rekreacija u turizmu imaju važnu ulogu a to je zadovoljenje primarnih potreba čovjeka za kretanjem i aktivnošću u prirodnim uvjetima. Mentalna napregnutost i stres te nedovoljno opuštanje tipični su uvjeti radnog života i okruženja suvremenog čovjeka. Stres koji obuhvaća niz različitih faktora znatno povećava rizik od pojava bolesti.

Sport i rekreacija imaju mogućnost da turističkim krajolikom, pod povoljnim utjecajem ambijenta, rasterete organizam od svakodnevnih napora te pruže kvalitetu boravka s pomoću novih doživljaja.

Sportsko-rekreacijska ponuda u turizmu provodi se pomoću tri osnovna oblika aktivnosti:

1. slobodnim korištenjem prirodnih resursa (atrakcija) i sportskih objekata,
2. organizacijskim oblicima sportsko-rekreacijske aktivnosti te
3. programiranim oblicima sportsko-rekreacijske aktivnosti (Bartoluci, Čavlek i suradnici, 2007).

Veliki broj turista traži aktivnost tijekom odmora koja je bliska njegovim potrebama, interesima i željama s naglaskom na zdravlje. Slobodno vrijeme sudjeluje u kreaciji kvalitete života, a ono je sve više vezano za brigu o vlastitom zdravlju. Potrebe, želje i mogućnosti fokusiraju se na vrijeme odmora s ciljem regeneracije, osvježanja i obnavljanja općih sposobnosti. Sportsko rekreacijski sadržaji sastavni su dio programa turističke ponude čiji je cilj unaprijediti kvalitetu boravka i odmora turista.

1.1. Odnos turizma i sporta

Sport se može definirati kao vrsta tjelesnog vježbanja ili djelatnosti kojoj je svrha radnja čije izvođenje počiva na zamisli o borbi s nekim određenim elementom; daljinom, vremenom, preprekom, materijalom, teškoćama, opasnostima, životinjama, protivnikom ili samim sobom (Bartoluci, M., 1997).

Sport u suvremenom turizmu nema natjecateljsku ulogu, nego predstavlja važan sadržaj boravka u kojem turisti postaju aktivni sudionici različitih sportova: sportova na vodi, golfa, tenisa, skijanja, jahanja, bicikliranja i sl (Geić, 2011).

Turizam i sport su međusobno povezane društvene pojave. Sport je važan sadržaj boravka tijekom kojega su turisti aktivni sudionici u različitim sportskim aktivnostima: sportovima na vodi, tenisu, golfu, skijanju, sportskim igrama i sl. Tako je stvoren odnos između turizma i sporta iz kojeg se izdvaja sportski turizam (Bartoluci, 2003).

U objašnjenju sportskog turizma Gammon i Robinson (prema Turco, Riley i Swart, 2002) navode definicije *sportskog turizma* i *turističkog sporta*. Prema njima *sportski turizam* je pasivno ili aktivno sudjelovanje na sportskom događaju; na primjer odlazak sportaša na olimpijske igre ili navijača na nogometnu utakmicu i sl. Dok *turistički sport* definiraju kao turisti koji se aktivno ili pasivno uključuju u sport kao u sekundarnu aktivnost; na primjer, poslovni put u Umag uz gledanje ATP turnira.

Turco, Riley i Swart tipove sportskog turizma klasificiraju tako da opisuju aktivnosti turista na putovanju te njihovu primarnu ili sekundarnu motivaciju za bavljenje sportom.

Kod *sportskog turizma* primarni motiv putovanja turista je aktivno ili pasivno sudjelovanje u sportskim aktivnostima, dok je pojam *turistički sport* motiv bavljenja sportom na drugome mjestu, a primarni motiv putovanja je nešto drugo. Hrvatski autori pojam *sportski turizam* definiraju kao „poseban oblik turizma u kojemu prevladavaju sportski motivi za putovanje i boravak u određenim turističkim mjestima i centrima“ (Vukonić i Čavlek, 2001., 365).

Prema Bartoluciu (2004.,21) oblici sportskog turizma su:

1. natjecateljski sportski turizam,
2. zimski sportsko-rekreacijski turizam,
3. ljetni sportsko rekreacijski turizam.

Natjecateljski sportski turizam podrazumijeva „sva putovanja radi sudjelovanja u određenim sportskim natjecanjima, od domaćih do međunarodnih“ (Bartoluci, 2003., 71). Čavlek smatra da je veza između natjecateljskog sporta i turizma najnaglašenija u velikim sportskim događajima. Razlika između *zimskog* i *ljetnog sportsko-rekreacijskog turizma* odnosi se na mjesto održavanja ovih aktivnosti. U zimskom turizmu aktivnosti se provode u planinskim zimskim centrima, au ljetnome na moru, u planinama, na rijekama, jezerima i sl. Pod pojmom

sportsko-rekreacijskog turizma podrazumijeva se oblik turizma koji je usmjeren na zadovoljavanje čovjekove potrebe za kretanjem, igrom, aktivnim odmorom i zabavom, čime se putem stvaranja navike aktivnog provođenja slobodnog vremena utječe na očuvanje zdravlja i na produljenje života (Bartoluci, Čavlek i suradnici, 2007).

Sport u suvremenom turizmu nije samo sadržaj boravka, nego sve češće i glavni motiv za putovanje u određene turističke destinacije. Takav odnos sporta i turizma dovodi do većeg razvoja sportsko-rekreacijskog turizma kao njegovog selektivnog vida uslijed sve veće potražnje za sportsko-rekreacijskim uslugama u suvremenom društvu (Geić, 2011).

U ovome poglavlju moguće je zaključiti da sport sa svojim oblicima i sadržajima nudi brojne mogućnosti za svoj razvoj ali i za razvoj turizma. Različiti turistički resursi, poput prirodnih, klimatskih, kulturoloških, hotelsko-ugostiteljskih, sportsko-rekreacijskih, kadrovskih i dr., pokazuju da Istra ima velike komparativne prednosti za razvoj različitih oblika sportskog turizma.

U današnjem suvremenom svijetu sport i rekreacija postaju sve veća potreba ljudi za koje se odvaja veći dio prihoda. Sportska rekreacija je postala načinom života posebno u slobodno vrijeme. Naglo je povećana potražnja za sportskim i sportsko-rekreacijskim sadržajima u turizmu.

1.2. Utjecaj sportsko-rekreacijskog turizma na zdravlje

S obzirom na današnji način života većine ljudi razvijenih zemalja, stresa koji izazivaju svakodnevni poslovi, porastu stanovništva u urbanim sredinama te otuđenosti modernog čovjeka od prirode, svi oblici rekreativnih aktivnosti u prirodi su u velikom porastu. Suvremeni trendovi na turističkom tržištu pokazuju veliki rast ovoga posebnog oblika turizma. U posljednjih petnaestak godina raste oko 20 % godišnje i čini oko 20 % ukupnoga svjetskog turističkog tržišta te 25 % svih paket aranžmana u Europi. Hrvatski internetski portal Adventure Sport Portal (www.adventure-sport.net) čita 70.000 čitatelja mjesečno (Weed i Bull, 2009).

Sportska rekreacija nudi stvarni događaj, doživljaj, uključujući turista u neposredan, aktivan kontakt s prirodnim okruženjem dajući mu priliku doživjeti osobno iskustvo. Ti se doživljaji ostvaruju kretanjem kroz raznoliki ambijent. Sportske aktivnosti unapređuju stanje čitavog

organizma, a posebno preventivno djeluju na pojavu upravo onih bolesti koje proizlaze iz modernog načina života. Programi sportske rekreacije u turizmu prilagođavaju se pojedinim i skupnim potrebama turista. Prednosti određenih turističkih lokaliteta koji uz tjelesnu aktivnost dodatno, povoljno djeluju na sudionike programa su: more, zrak, nadmorska visina, sunce, ljekovito bilje i sl (Tubić i dr., 2012).

Zdravlje je utkano u ideju turizma od njegovog začetka te pripada temeljnom motivu turističkog putovanja i boravka. Ciljevi sportsko-rekreacijskih programa odnose se na zadovoljenje potreba turista za aktivnim i kvalitetnim odmorom. Sve veća briga suvremenog čovjeka za ulaganje u osobno zdravlje govori o narasloj svijesti i potrebi djelovanja u smjeru tjelesnog angažmana. Programi sportske rekreacije trebaju biti zastupljeni u svakodnevnom životu kao fiziološki najprihvatljiviji prirodni oblik za očuvanje zdravlja (Tanković i dr. 2014).

Sportska rekreacija može podići zdravlje čovjeka na višu razinu i njegove adaptivne sposobnosti koje su neophodne u današnjim uvjetima života (Geić, 2011).

Slobodno vrijeme sudjeluje u kreaciji kvalitete života, a ono je sve više vezano za brigu o vlastitom zdravlju. Danas je aktualna potraga za „pravim“ odmorom koji podrazumijeva sasvim određene aktivnosti.

1.2.1. Utjecaj cikloturizma na zdravlje

Korištenje bicikla može unaprijediti opće zdravstveno stanje čovjeka. Bicikli je ekološko prijevozno sredstvo koje ne zagađuje okolinu, a unaprjeđuje cjelokupno zdravlje čovjeka. Vožnja bicikla može utjecati na poboljšanje različitih funkcionalnih i motoričkih sposobnosti čovjeka, a brojna istraživanja su pokazala da je životni vijek ljudi koji voze bicikli znatno duži (Vujko, Plavša i Ostojić, 2013, 107).

Cikloturizam kao što je već navedeno postaje jedan od najbrže rastućih specifičnih oblika turizma kako u svijetu, tako i u Istri, osobito zbog globalnog trenda isticanja brige o zdravlju i ekologiji jer se biciklom može najbolje povezati rekreacija, obilazak i upoznavanje znamenitosti, povijesti i prirodnih bogatstava neke zemlje. Za cikloturiste to je poseban doživljaj otkrivanja novih područja koji bi tradicionalnim cestovnim i drugim transportom

ostao posve nezamijećen. Dakle, cikloturist je osoba kojoj je motiv relaksacija i opuštanje, zdrav život i boravak u prirodi (Bosnić i dr., 2014).

Sve se veći broj turista okreće aktivnom odmoru na biciklu koji pruža zdraviji i ekološki način zabave. Prikladan je to način da se istraži kulturna i povijesna baština nekog kraja, uživa u njegovim prirodnim i gastronomskim bogatstvima i ujedno unaprijedi vlastito zdravlje. Cikloturist je osoba kojoj je motiv relaksacija i opuštanje, zdrav život i boravak u prirodi. Uslijed rasta svijesti o zdravom životu, cikloturizam je dobivao i još uvijek dobiva na važnosti (Mesarić i dr., 2014).

Specifični oblici sportskog turizma u koje spada biciklizam su se dobro prilagodili prirodi i omogućavaju razvoj turizma u skladu s održivom zaštitom okoliša (Tanković i dr. 2014).

Istra treba uspješno graditi poziciju jedne od vodećih mediteranskih cikloturističkih destinacija, te na taj način promicati zdravi način života kroz različite vrste sportskih aktivnosti.

2. TURISTIČKA ATRAKCIJSKA OSNOVA ISTARSKE ŽUPANIJE

Drugo poglavlje ukratko predstavlja osnovne prirodne, geografske i kulturne značajke Istarske županije. Klima, vegetacija, reljef, hidrološka osnova uvelike utječu na razvoj cikloturizma na istom prostoru te su jedan od glavnih razloga razvitka takve vrste turizma. Osim nabrojenih prirodnih atrakcija važan turistički resurs je geografski položaj i kulturna baština.

2.1. Geografski položaj

Istra je danas najznačajnija turistička regija Hrvatske, zahvaljujući povoljnom geografskom položaju u odnosu na glavne europske emitivne turističke zemlje. Do nje se iz srednje Europe, željeznicom ili cestom, mnogo brže i lakše stiže nego do drugih dijelova obale (Čokonaj, Pepeonik i Robotić, 2003).

Koristi se prednostima prometno-geografskog položaja u vrednovanju turističkih potencijala. Zapadnoistarsko primorje proteže se od ušća rijeke Dragonje u Savudrijsku valu do rta Barbarige (Blažević, 2003).

Južnoistarsko primorje proteže se u trokutu rt Barbariga nasuprot Brijuna- rt Kamenjak na krajnjem izdanku poluotoka- Raški kanal na međi s Labinštinom. Istočnoistarsko primorje proteže se od Raškog kanala do blizu sela Zagorje gdje se nalazi međa Istarske i Primorsko-goranske županije (Blažević i Knežević, 2006).

Unutrašnja Istra kao dio istarskog poluotoka nalazi se u najzapadnijem dijelu Republike Hrvatske. Važnost geografskog položaja proistječe iz činjenice da je Istra u blizini i na dodiru velikih prirodnih cjelina Panonske zavale, Padske nizine, Alpa i Dinarida te najsjevernijeg prodora Jadranskog mora, kao središnjeg dijela Sredozemnog mora, u europsko kopno. Na važnost geografskog položaja tijekom povijesti, a i danas, utjecala su tri civilizacijska kruga koja su se na širem prostoru Istre ispreplitala: germanski, romanski i slavenski (Vojnović, 2016). Njihova isprepletenost je uvelike utjecala na oblikovanje kulturnoga krajolika unutrašnje Istre kao jedne od ključnih turističkih atrakcija.

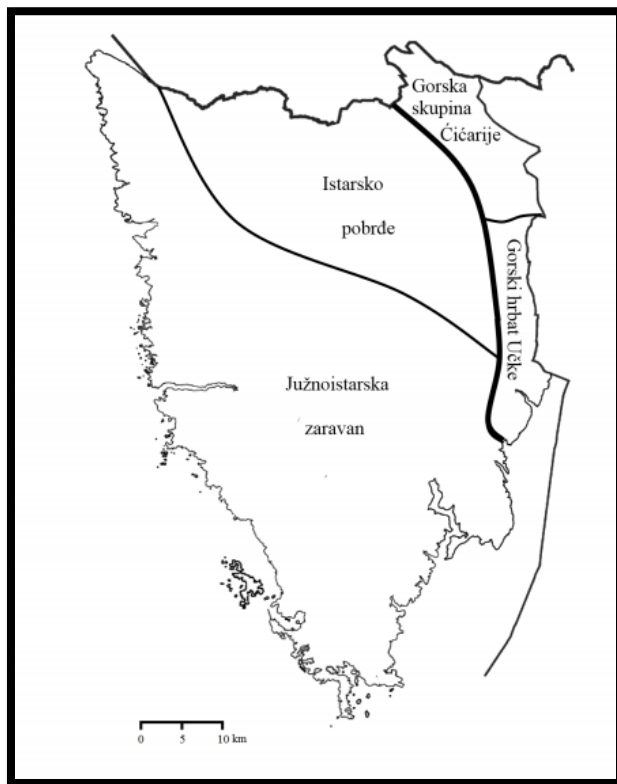
2.1.1. Turističko geografski položaj

Turističko-geografski položaj određen je blizinom emitivnih država, emitivnih regija pojedinih država te većih urbanih i industrijskih središta. Istra se nalazi u susjedstvu i blizini emitivnih država i regija te većih urbanih i industrijskih središta, što znatno utječe na razvoj turističkih destinacija i smještajnih kapaciteta. Među najvažnije države koje se nalaze u blizini spadaju Slovenija, Austrija, Slovačka, Njemačka, Češka, Švicarska, Mađarska, Srbija, Bosna i Hercegovina te prostor Hrvatske (Vojnović, 2016).

Blizina i bogatstvo stanovništva obližnjih emitivnih regija iz kojih dolazi najveći broj gostiju u Istru najvažnije su odrednice turističko-geografskog položaja.

2.2. Geomorfološka obilježja u funkciji turizma

Geomorfološka regionalizacija unutrašnje Istre je jednostavna jer ovaj prostor čine dvije mezogeomorfološke regije, od kojih se svaka dijeli na dvije subgeomorfološke regije (sl. 1).

Slika 1. Subgeomorfološke regije Istre

(Izvor: Bognar, 2001)

Hrvatski dio Istre u cjelini pripada megamakrogeomorfološkoj regiji Dinarskog gorskog sustava koja se dijeli na pet makrogeomorfoloških regija: Gorska Hrvatska, Istarski poluotok s Kvarnerskim primorjem i arhipelagom, Sjeverozapadna Dalmacija s arhipelagom, Centralna Dalmacija s arhipelagom i Južna Dalmacija s arhipelagom (Bognar, 2001). Reljef unutrašnje Istre čine mezogeomorfološke regije Gorska skupina Čićarije s Učkom i Južnoistarska zaravan s Istarskim pobrđem. Gorska skupina Čićarije s Učkom zauzima dio sjeverne, sjeveroistočne i istočne Istre. U ovoj se reljefnoj regiji cijelim teritorijem nalazi općina Lanišće, istočni dijelovi općina Kršan i Lupoglav te manji, rubni sjeveroistočni dio grada Buzeta. Ova se regija dijeli na subgeomorfološke regije Gorska skupina Čićarije i Gorski hrbat Učke. Najveći dio unutrašnje Istre pripada mezogeomorfološkoj regiji Južnoistarske zaravni s Istarskim pobrđem. Subgeomorfološkoj regiji Južnoistarske zaravni pripadaju

sjeverozapadni, središnji, južni i jugozapadni dijelovi unutrašnje Istre, i to općine Barban, Kanfanar, Kaštelir-Labinci, Sveta Nedelja, Sveti Lovreč, Sveti Petar u Šumi, Svetvinčenat, Višnjan, Vižinada, Tinjan, Žminj te manji dijelovi gradova Buja i Pazina te općina Grožnjan i Kršan. Subgeomorfološka regija Istarsko pobrđe dijeli se na Zavalu Čepićkog i Boljunskog polja, Grobničko-gradinjsko pobrđe, Dragučko pobrđe, Plato Savudrija - Buzet i Momjansko pobrđe (Mihljević, 1996). Pobrđu u cijelosti pripadaju općine Cerovlje, Motovun i Oprtalj, najveći dio teritorija grada Buzeta, Buja i Pazina te dijelovi općina Gračišće, Grožnjan, Karojba, Lupoglav i Pićan .

2.3. Turistička atraktivnost reljefa

Turistička atraktivnost reljefa proistječe iz njegove građe, morfometrijskih i drugih obilježja. Prema Blaževiću (1996), unutrašnja Istra je karakteristična upravo po brežuljkastobrdoovitom reljefu i akropolskim naseljima koja su nastala na uzvisinama. Najvažnija turistički atraktivna morfometrijska obilježja su nadmorska visina i nagibi padina. Navedena obilježja značajna su za različite oblike selektivnog turizma, a posebno su važna za one sportske i turističke aktivnosti čiji su sastavni element poput brdskog biciklizma, penjanja, planinarenja, alpinizma, pješaćenja i drugih. Osim atrakcijske vrijednosti, morfometrijska obilježja značajna su za određivanje iskoristivosti površina u svrhu gradnje turističkih objekata. U usporedbi s drugim primorskim županijama, Istarska županija ima najveći udjel s nadmorskom visinom do 200 metara.

Ovi prostori obuhvaćaju 46% površine županije (Bertić, 1997). Prostor unutrašnje Istre se prema nadmorskoj visini može podijeliti u tri cjeline. Prvu cjelinu čine dijelovi Južnoistarske zaravni do 200 metara nadmorske visine. Drugu cjelinu najvećim dijelom obuhvaća vertikalno intenzivno raščlanjeno Istarsko pobrđe koje karakteriziraju visine do 500 metara. Na tom prostoru najistaknutija su uzvišenja Stari Draguč (503 metra) i Straževica (460 m) u općini Cerovlje, Veliki Repavac (492 m) u općini Oprtalj, Orljak (470 m) u gradu Pazinu i Trba (458 m) u općini Gračišće. Najviša je treća cjelina, na kojoj se nalazi najviši vrh istarskog poluotoka Vojak (1396 m) smješten na gorskom hrptu Učke, u Primorsko-goranskoj županiji te najviši vrh Istarske županije Planik (1273 m) na Ćićariji (Blažević, 1994). Na Ćićariji, u općini Lanišće, nalazi se vrh Žbevnica (1014 m), najzapadniji hrvatski vrh iznad tisuću metara. Prema nagibu padina unutrašnja Istra može se podijeliti na prostor nagiba od 0 do 2° i od 2 do 5°, što je karakteristično za Južnoistarsku zaravan. Samo na manjem dijelu

općine Kanfanar javljaju se nagibi 5-12°. Prostor Istarskog pobrđa karakteriziraju veći nagibi kategorija od 5 do 12°, od 12 do 32° i manje zastupljeni od 32 do 55° (Lozić, 1996). S aspekta prostornog planiranja turizma i građevinske iskoristivosti Južnoistarska zaravan pogodnija je za gradnju novih turističkih objekata od prostora Istarskog pobrđa, Ćićarije i Učke.

2.4. Klima i vegetacija

Klimatska obilježja Istre jedna su od najvažnijih turističkih atrakcija. Temperatura zraka i insolacija, vlažnost zraka, količina i raspodjela padalina te smjer i brzina vjetera omogućuju nesmetano odvijanje svih planiranih turističkih aktivnosti i sadržaja na ovom području.

Srednja godišnja insolacija na prostoru Istre mjeri se samo u tri postaje. Najveću srednju godišnju insolaciju ima postaja Poreč (2510,2 sati), zatim postaja Rovinj (2407,2) te neznatno manju Pazin (2402,8). Srednje godišnje trajanje insolacije od 1961. do 1980. pokazuje da se vrijednosti smanjuju od zapadne i južne Istre prema istočnom i sjeveroistočnom dijelu. Prema tome, najveće vrijednosti su na prostoru Umaga i Buja gdje premašuju 2400 sati, a najmanje na dijelovima Učke i Ćićarije gdje se kreću između 1900 i 2000 sati (Vojnović, 2016 prema Šegota i Filipčić, 1996). Insolacija, bez obzira na razlike u pojedinim dijelovima nije ograničavajući čimbenik razvoja turizma u Istri (Vojnović, 2016.a).

Najčešći vjetrovi su bura, jugo i maestral. Na prostoru Istre srednja godišnja relativna vlaga kreće se od 71% u meteorološkoj postaji Pula do 83% na vrhu Učke. Najviša relativna vlaga u svim je postajama izmjerena u jesenskim mjesecima, s izuzetkom Rovinja u kojem je najveća vlaga karakteristična za zimske mjesece. Najmanja relativna vlaga u svim je postajama izmjerena u ljetnim mjesecima.

Najučestalija vrsta padalina u unutrašnjoj Istri je kiša, dok je snijeg znatno rjeđi. Padaline su u Istri ravnomjerno raspoređene, bez izrazitog sušnog razdoblja, a količinom zadovoljavaju potrebe poljoprivrede i vodoopskrbe. Najkišovitiiji mjesec u svim postajama, osim rovinjske, jest listopad. Sušno razdoblje je ljetno jer sve postaje u srpnju bilježe najmanje padalina, osim Pazina. Padaline u unutrašnjoj Istri količinom i raspodjelom po mjesecima ne ograničavaju razvoj turizma. Manja količina padalina ljeti, kada je najviše posjetitelja, omogućuje raznovrsniju ponudu turističkih sadržaja i aktivnosti na otvorenome (Vojnović, 2016.a).

Koristeći Köppenovu klasifikaciju klime, na prostoru Istre izdvojena su dva podtipa umjereno tople vlažne klime (Cf). Obalni dijelovi Istre te dolina donjeg toka rijeke Mirne imaju umjereno toplu vlažnu klimu s vrućim ljetom Cfa, a ostali dio Istre podtip Cfb - umjereno toplu vlažnu klimu s toplim ljetom (Vojnović, 2016.b, prema Filipčić, 1998).

Mediterranska regija zastupljena je na prostoru jadranskog primorja posebnom jadranskom geobotaničkom provincijom, a dijeli se prema karakteristikama biljnog pokrova na dvije zone: eumediteransku i submediteransku zonu. Eumediteransku zonu karakterizira prirodni biljni pokrov zimzelene šume hrasta crnike s crnim jasenom te makija. Osim hrasta crnike, tu su još zelenika, planika, veliki vrijes, lemprika, lovor, brnistra, mirta i tršlja. Ova se zona prostire u obalnoj Istri, a najsjeverniji u općini Tar-Vabriga. Submediteransku zonu obilježavaju prirodne termofilne šume hrasta medunca i bijeloga graba u nižem pojasu koje se nastavljaju na zimзелenu vegetaciju te šume hrasta medunca i crnoga graba u višim zonama. Osim hrasta medunca i graba javljaju se još šmrika, brnistra, drača, pitomi kesten i hrast cer. Unutar submediteranske zone smjestila se, u dolini rijeke Mirne, šuma hrasta lužnjaka, graba i jasena (Vojnović, 2016.a).

Na prostoru Istre zabilježeno je 116 ugroženih i rijetkih biljaka. Prema kategorizaciji ugroženosti biljaka iz 2005. godine u Istri su utvrđene 103 svojte ugroženih biljaka, od kojih je 17 u kategoriji kritično ugroženih, 21 u kategoriji ugroženih, a 38 u kategoriji osjetljivih (Vojnović, 2016.e, prema Vitasović-Kosić i dr., 2009). Turizam može djelovati na očuvanje ovih svojti kroz poticanje aktivnosti koje neće smanjivati ili uništavati njihova staništa.

2.5. Hidrološka osnova

Sve podzemne i površinske vode Istarske županije pripadaju Jadranskom slijevu. Glavni sljevovi su: sljev Dragonje, Mirne, Pazinčice, Raše, Boljunčice, zapadne obale Istre, južne Istre te priobalnih izvora u Kvarnerskom zaljevu (Čokonaj, Pepeonik i Robotić, 2003). Osim njih turistički su atraktivni kao dijelovi krajolika, brojni izvori vode, uključujući termomineralni i radioaktivni izvor Istarskih toplica te umjetno jezero Butoniga.

Jadran je umjereno toplo more, ali temperatura tijekom godišnjih doba može se znatno mijenjati. Zimi su srednji i južni Jadran topliji nego sjeverni, a obrnuta je situacija ljeti. Zimi je razlika površinske temperature između sjevera i juga 8- 10°C, a ljeti samo oko 2°C.

U travnju je prosječna temperatura zraka za 3°C viša nego u moru (oko 12 °C). U srpnju su temperature priobalnog mora i zraka maksimalne. Hlađenje mora i zraka tijekom jeseni odvija se otprilike istovremeno. Prosječne minimalne temperature površine priobalnog mora i zraka (oko 10°C u razdoblju siječanj/veljača) približno su iste. To vrijedi i za maksimalne vrijednosti (oko 22.5°C). Ove maksimalne vrijednosti su za 1.5 °C niže, a minimalne za jedan stupanj više nego u priobalnom području zapadne Istre kod Rovinja (www.istra-istria.hr, 2017.a).

Zbog prevladavanja procesa isparavanja, salinitet Jadranskog mora iznosi 38.3. Minimalne vrijednosti saliniteta duž zapadne istarske obale opada prema sjeveru, dok je dotok slatkih voda putem rijeka najveći, a najniže prosječne vrijednosti saliniteta su zabilježene unutar dubokih uvala poput Tarske vale, u kojoj utječe rijeka Mirna, unutar Limskog kanala s bogatim dotokom podmorskih vulja i u Raškom kanalu u kojem utječe rijeka Raša.

Otvorene vode srednjeg i južnog Jadrana imaju najveću prozirnost (14 - 56 m) međutim sjeverno od rta Kamenjak-Rimini prozirnost varira (0.5 - 31 m) a boja je od modro-plave do zelene, žute ili smeđe ovisno o riječnim donosima mineralnih ili organskih tvari (www.istra-istria.hr, 2017.b).

Posebnu ulogu u turizmu unutrašnje Istre imaju termomineralni izvori Istarske toplice koji se nalaze u dolini rijeke Mirne, nedaleko od naselja Gradinje u općini Oprtalj. Toplice imaju radioaktivnu sumpornu vodu koja se koristi za liječenje nekih bolesti kože, kostiju, uha, grla, nosa te ženskih organa. Na prostoru toplica nalaze se četiri izvora čija je temperatura vode između 32 i 34 °C u najstarijem izvoru, a ostala tri imaju temperaturu 20, 29 i 36,5 °C (Vojnović, 2016.a).

Vode na kopnu Istre od presudne su važnosti za razvoj turizma jer se na njezinu prostoru nalaze izvorišta svih istarskih tekućica i najveći dio kaptiranih crpilišta koja vodom opskrbljuju obalne turističke destinacije. Vode unutrašnje Istre važne su, također, za turističku valorizaciju kao prirodna atrakcija.

2.6. Zaštićeni dijelovi prirode

Na prostoru Istarske županije postoje 34 zaštićena područja koja zauzimaju oko 6,2% kopnene površine županije. Natura Histrica, javna ustanova za upravljanje zaštićenim područjima i drugim zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Istarske županije,

nadzire 28 zaštićenih područja, a o ostalima se brinu tri javne ustanove: Nacionalni park Brijuni, Park prirode Učka i Kamenjak. Ova ustanova nadležna je za upravljanje zaštićenim područjima na prostoru općine Medulin na čijem se teritoriju nalaze značajni krajobrazi Gornji Kamenjak, Donji Kamenjak i Medulinski arhipelag te park-šume Kašteja i Soline (Vojnović, 2016).

U Istri, pored jedinog nacionalnog parka Brijunskog otočja, postoji još šest različitih kategorija zaštite pojedinih dijelova prirode. Planinski masiv Učka, ujedno i najviša točka Istre, proglašen je parkom prirode, jer je na tom području pronađeno nekoliko zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta. Posebni rezervati botaničko – šumske vegetacije su Motovunska šuma i šuma Kontija, posebni morski rezervat je Limski kanal sa svojim morem i podmorjem te uvala Kuje u Ližnjanu sa velikim livadama Posidonije oceanice, koja poput kopnenih biljaka ima korijen, lišće, cvijet i plod ali u moru te u njoj obitava zaštićena školjka periska. Poseban paleontološki rezervat su Datule kod Barbarige. U Istri se nalazi i šest park šuma: Zlatni rt, Šijana, Škaraba, Busoler, poluotok Kašteja i brdo Soline kod Vinkurana, te devet zaštićenih dijelova krajolika, okolica Istarskih Toplica kod Buzeta, Limski kanal, Pazinski ponor, orvinjski otoci i priobalno područje, područje Gračišće – Pićan, područje između Labina, Rapca i Uvale Prklog, gornji i donji Kamenjak s medulinskim arhipelagom te područje Učke, pet botaničkih spomenika prirode, uglavnom višestoljetna stabla, zoološki spomenik prirode (Pincova pećina), tri geomorfološka (Markova jama, jama Podbaređine i vela Draga pod Učkom) i jedan geološki spomenik prirode (kamenolom Fantazija). Osim drvoreda čempresa na rovinjskom groblju, još se park u Nedeščini bilježi kao spomenik parkovne arhitekture (Master plan turizma Istarske županije, 2015).

Povećanje udjela zaštićenih prirodnih područja u površini turističke regije ima dvije glavne pozitivne posljedice na daljnji razvoj održivog turizma. Primarno se povećava značaj zaštite prirode i biološke raznolikosti, a sekundarno se jača turistička atraktivnost regije.

2.7. Kulturna baština kao turistička atrakcija

Prema *Unescovoj Konvenciji za zaštitu svjetske kulturne i prirodne baštine* (1972), kulturna baština su spomenici i skupine građevina od izuzetne univerzalne vrijednosti sa stajališta povijesti, umjetnosti i znanosti te mjesta i predjeli od izuzetne univerzalne vrijednosti s povijesnog, estetskog, etnološkog i antropološkog gledišta.

Antropogenu sastavnicu čine povijesna naselja i arhitektura, sustavi komunikacija, poljodjelstvo i korištenje prostora tijekom povijesnih razdoblja, arheološki slojevi i drugi (Dumbović-Bilušić i Obad-Šćitaroci, 2007). Zaštićena kulturna baština koju čine registrirani i preventivno registrirani nepokretni spomenici te neregistrirani spomenici i nematerijalna baština dio je turističke atrakcijske osnove Istre te prema osnovnoj funkcionalnoj klasifikaciji potencijalnih i realnih turističkih atrakcija pripada grupi izvornih i stvorenih atrakcija (Kušen, 2001).

Kulturna baština ovog prostora rezultat je tisućljetnog povijesnog razvoja u kojem su se izmjenjivali i ispreplitali različiti civilizacijski krugovi čiji su tragovi u krajoliku vidljivi i danas. Spomenička baština potječe iz različitih razdoblja, a najvažnija je iz prapovijesnog razdoblja, vladavine Rimskog Carstva, srednjovjekovnog razdoblja u kojem se smjenjivala bizantska i franačka vlast te vlast njemačkih feudalaca, Venecije i Habsburgovaca. U posljednjih dvjesto godina najveći utjecaj na kulturnu baštinu imala je austrijska, talijanska i jugoslavenska vladavina (Vojnović, 2016).

Na prostoru Istre, prema podacima Konzervatorskog odjela u Puli (2010), nalazi se 308 registriranih i preventivno registriranih nepokretnih spomenika. Najviše spomenika smješteno je na prostoru grada Pule, ukupno 32, a jedina općina u županiji bez spomenika kulture je Funtana na zapadnoj obali.

Bogata prapovijesna nalazišta kao što su Šandalja, Romauldova spilja svjedoče o naseljavanju prvih stanovnika, histarske gradine iz brončanog razdoblja (Nesactium, Monkodonja); antički rimski spomenici (amfiteatar Arena, Slavoluk Sergijevaca, Augustov hram, ostaci brojnih rimskih vila); kompleks Eufrazijeve bazilike u Poreču iz 6. stoljeća, uvršten u UNESCO-ovu listu zaštićene kulturne baštine; druga vrijedna sakralna baština kao što su srednjovjekovne crkvice oslikane freskama (Sv. Barnabe u Vižinadi, Sv. Foške u Batvačima, Sv. Martina u Lovreču, Sv. Margarete pokraj Vodnjana), te posebno čuveni dragulj srednjovjekovnog zidnog slikarstva Ples Mrtvaca u crkvi Sv. Marije na Škrilinah pokraj Berma, najveća istarska crkva Sv. Blaža u Vodnjanu sa zbirkom sakralne umjetnosti i sačuvanim mumificiranim tijelima nekoliko svetaca; ostaci glagoljaškog utjecaja u srednjovjekovnoj umjetnosti i pismenosti; srednjovjekovni kašteli i utvrde u Dvigradu, Svetvinčentu, Pazinu, Puli, Momjanu, Pietra Pelosa pokraj Buzeta; povijesne gradske jezgre gradića u istarskoj unutrašnjosti i na obali; brojne austrijske fortifikacije iz 19. stoljeća u okolici Pule; talijanska arhitektura između dva svjetska rata sa rudarskim naseljem i zasebnom urbanističkom

cjelinom Rašom; prepoznatljiva tradicionalna ruralna arhitektura sa suhozidima i kašunima. Arheološki muzej Istre Pula, Povijesni i pomorski muzej Istre Pula – Museo storico e navale dell'Istria, Etnografski muzej Istre Pazin- Museo etnografico dell'Istria, Muzej suvremene umjetnosti Istre Pula-Museo d'arte contemporanea dell'Istria, Zavičajni muzeji u Umagu, Poreču, Rovinju, Labinu, Buzetu i Pazinu u suradnji sa Konzervatorskim odjelom, Uprave za zaštitu kulturne baštine, svojim radom sačuvali su ovo spomeničko i civilizacijsko naslijeđe za dolazeće naraštaje (www.istra-istria.hr, 2017.a).

Očuvanjem tradicijskih vrijednosti koje također svjedoče o interkulturalnosti i tolerantnosti ovog prostora i njegovih stanovnika, koji su stoljećima dolazili i odlazili ostavljajući znak za sobom, manifestacijama koje su ujedno i druženja na kojima se i dalje čuva domaća "rič" (Smotra narodne glazbe i plesa Istre, susreti svirača na dijatonskim harmonikama, bajsevima, sopilama i mihu, folklornim susretima), bave se mnoge udruge i ljudi dobre volje. Posebna specifičnost istarske narodne tradicije karakterističan je način sviranja i pjevanja poznat kao petotonska istarska ljestvica, također dio zaštićene nematerijalne baštine UNESCO-a te brojni, još uvijek u dnevnoj uporabi, tradicionalni istarski dijalekti (www.istra-istria.hr, 2017.b).

Književne manifestacije u spomen Mati Baloti, Antonu Šoljanu, Edi Budiši, Mirku Kovaču i Fulviu Tomizzi, Dani eseja u Puli, Sabor čakavskog pjesništva u Žminju, Verši na šterni u Vižinadi, nagrade za književno i prevodilačko djelo o Istri, stvaranje Istarske enciklopedije i internetske enciklopedije Istrapedia, mnoštvo znanstvenih skupova i iznimno bogata izdavačka djelatnost nadopunjuju bogatu paletu kulturnog stvaralaštva i susretanja u Istri.

Izvan granica Istre poznate su kulturne manifestacije poput festival Sajma knjige u Puli, Međunarodni orguljaški festival Organum histriae, Festival plesa i neverbalnog kazališta u Savinčenti, Mediteransko kiparski simpozij kao i Bienale industrijske umjetnosti u Labinu, međunarodno kazališni festivali PUF i MKMF u Puli i Zlatni lav u Umagu i Festival rane glazbe u Dvigradu. Redovito se održavaju i koncerti u Eufrazijani u Poreču, susreti zborova Naš kanat je lip, Mundial fotofestival u Rovinju, Susret harmonikaša u Puli te Annale u Poreču.

Istra je i mjesto održavanja dvaju vrlo značajnih filmskih festivala u zemlji, Motovun film festival koji se održava na trgovima i ulicama Motovuna, srednjovjekovnog utvrđenog gradića na brežuljku pored rijeke Mirne i Pulski filmski festival u rimskom amfiteatru Arena,

najvećom pozornicom na otvorenom koja je ujedno prostor ljetnih održavanja brojnih koncerata najvećih svjetskih zvijezda klasične i pop glazbe.

3. TURISTIČKI PROMET U ISTARSKOJ ŽUPANIJI

Prema Vukoniću i Čavleku (2001), turistički promet je statistička kategorija kojom se označava fizički promet turista u nekom području, destinaciji ili turističkom mjestu, financijski promet ostvaren dolascima turista u neko područje i opseg poslovanja u nekom poduzeću koje svoj primarni gospodarski interes ostvaruje na turističkom tržištu. Turistički promet izražava se brojem turista, brojem noćenja i veličinom ostvarenog prihoda. U ovom poglavlju biti će prikazan broj dolazaka i noćenja turista u Istarskoj županiji za 2016-u godinu. Uz turistički promet često idu i smještajni kapaciteti no u ovom poglavlju oni su prikazani u šestom poglavlju zbog logičkog slijeda i lakšeg praćenja.

Prostor Istarske županije više je desetljeća vodeći u Hrvatskoj prema broju postelja, turista i noćenja. U posljednjih tridesetak godina na prostoru županije prosječno je boravila četvrtina svih turista te se ostvarila trećina svih noćenja Republike Hrvatske (Vojnović, 2016).

U Istri je u 2016. godini ostvareno 3,76 milijuna dolazaka i 23,12 milijuna noćenja, od čega su oko 95% turističkog prometa ostvarili strani turisti. U strukturi ostvarenih noćenja u Republici Hrvatskoj po županijama najviše je ostvareno u Istarskoj županiji 29,6%. Također je zabilježeno više 11,7% dolazaka i 7,0% noćenja u odnosu na prošlu godinu (Državni zavod za statistiku, 2016).

Domaćih turista bilo je 222 421, dok je stranih turista bilo 3 540 753, što se može iščitati iz dolje navedene tablice (tab. 1). Također može se vidjeti broj dolazaka i noćenja po gradovima i općinama, u drugom stupcu je prikazan ukupan broj stranih i domaćih turista te broj domaćih i stranih. U trećem stupcu nalazi se indeks za 2016. godinu, ukupni te posebno domaći i strani.

Tablica 1. Broj dolazaka i noćenja po gradovima i općinama u Istarskoj županiji

		Ukupno	Domaći	Strani	Indeksi 2016.		
					Ukupno	Domaći	Strani
Istarska	Dolasci	3 763 174	222 421	3540	111,7	117,2	111,3

županija	Noćenja	23 128	741 019	22 387	110,3	112,0	110,3
		233		214			
Gradovi							
Buje	Dolasci	35 466	906	34 560	112,2	190,3	111,0
	Noćenja	177 596	2089	175 507	112,9	154,3	112,5
Buzet	Dolasci	13 595	2 509	11 086	123,6	115,4	125,6
	Noćenja	48 044	5 793	42 251	131,7	112,8	134,8
Labin	Dolasci	206 666	7 354	199 312	103,9	100,1	104,0
	Noćenja	1 253 394	26 252	1 227 142	102,8	96,8	103,0
Novigrad	Dolasci	207 644	7 287	200 357	108,2	105,0	108,4
	Noćenja	1 092 515	22 495	1 070 020	106,6	105,2	106,6
Pazin	Dolasci	7 826	2 799	5 027	137,4	137,9	137,1
	Noćenja	36 760	6 295	30 465	133,7	138,8	132,6
Poreč	Dolasci	511 898	30 312	481 586	114,9	118,2	114,7
	Noćenja	2 925 510	77 356	2 848 154	112,4	101,4	112,8
Pula	Dolasci	330 950	41 599	289 351	117,1	130,1	115,4
	Noćenja	1 606 582	123 809	1 482 773	111,4	122,5	110,6
Rovinj	Dolasci	561 023	42 845	518	110,1	132,2	109,1

				178			
	Noćenja	3 329 703	123 886	3 196	106,0	123,3	105,4
				817			
Umag	Dolasci	408 213	28 233	379	108,4	106,6	108,6
				980			
	Noćenja	1 960 834	89 309	1 871	110,5	102,4	110,9
				525			
Vodnjan	Dolasci	33 388	1 973	31 415	124,6	103,8	126,2
	Noćenja	235 942	9 566	226	125,2	80,8	12
				376			
Općine							
Bale	Dolasci	41 650	1 408	40 242	113,7	115,4	113,6
	Noćenja	263 819	7 447	259	120,8	129,1	120,6
				372			
Barban	Dolasci	9 650	456	9 194	137,4	161,7	136,4
	Noćenja	82 218	1 359	80 859	128,6	140,7	128,4
Brtonigla	Dolasci	z	Z	Z	z	z	Z
	Noćenja	z	Z	Z	z	z	Z
Cerovlje	Dolasci	1 316	187	1 129	105,3	135,5	101,5
	Noćenja	8 523	442	8 081	100,5	161,3	98,5
Fažana	Dolasci	122 129	7 093	115	110,3	157,9	108,3
				036			
	Noćenja	925 093	45 453	881	108,6	156,0	107,0
				640			
Funtana	Dolasci	199 484	7 170	192	108,6	113,7	108,4
				314			
	Noćenja	1 512 243	28 297	1 483	106,5	120,0	106,2
				946			

Gračičće	Dolasci	1 413	79	1 334	125,7	164,6	124,0
	Noćenja	10 076	269	9 807	121,4	149,4	120,8
Grožnjan	Dolasci	3 548	578	2 970	104,4	100,0	105,2
	Noćenja	18 088	2 790	15 298	134,1	111,2	139,4
Kanfana	Dolasci	6 220	241	5 979	155,4	211,4	153,8
	Noćenja	49 462	1 019	48 443	152,7	132,9	153,2
Karolja	Dolasci	1 449	38	1 411	147,9	253,3	146,2
	Noćenja	14 141	202	13 939	142,9	348,3	141,6
Kaštelir-Labinci	Dolasci	5 075	98	4 977	131,7	81,0	133,4
	Noćenja	45 640	500	45 140	133,7	143,3	133,6
Kršan	Dolasci	6 599	497	6 102	115,2	85,8	118,5
	Noćenja	47 683	2 079	45 604	117,1	98,4	118,1
Lanišće	Dolasci	z	Z	Z	z	z	Z
	Noćenja	z	Z	Z	z	z	Z
Ližnjan	Dolasci	22 773	802	21 971	118,5	151,3	117,6
	Noćenja	187 054	3 814	183 240	118,5	123,4	118,4
Lupoglav	Dolasci	680	39	641	94,1	169,6	91,6
	Noćenja	4 435	95	4 340	109,9	158,3	109,2
Marčana	Dolasci	30 060	3 611	26 449	146,6	92,1	159,5
	Noćenja	236 371	18 537	217 834	156,7	94,3	166,0
Medulin	Dolasci	365 547	12 978	352 569	113,1	95,1	113,9
	Noćenja	2 410 444	50 718	2 39 726	112,7	95,0	113,2
Motovun	Dolasci	15 335	2 557	12 778	108,1	123,5	105,5

	Noćenja	38 042	5 763	32 279	110,4	131,5	107,3
Oprtalj	Dolasci	17 882	8 052	9 830	131,9	109,5	158,4
	Noćenja	65 269	33 948	31 321	118,1	98,9	149,7
Piće	Dolasci	2 422	49	2 373	169,4	108,9	171,3
	Noćenja	22 628	223	22 405	159,0	187,4	158,8
Raša	Dolasci	37 039	404	36 635	131,6	124,7	131,7
	Noćenja	263 053	2 225	260 828	134,8	133,5	134,8
Sv. Lovreč	Dolasci	4 544	123	4 421	160,5	279,5	158,6
	Noćenja	40 193	327	39 866	154,6	208,3	154,3
Sv. Petar u Šumi	Dolasci	2 089	82	2 007	124,6	80,4	127,4
	Noćenja	19 951	337	19 614	132,1	132,7	132,1
Svetvinčenat	Dolasci	11 685	259	11 426	142,3	127,0	142,6
	Noćenja	106 553	1 083	105 470	138,1	119,4	138,3
Tar-Vabriga	Dolasci	207 623	3 379	204 244	108,4	115,5	108,3
	Noćenja	1 598 574	16 202	1 582 372	108,1	112,7	108,0
Tinjan	Dolasci	5 542	86	5 456	134,8	150,9	134,6
	Noćenja	51 761	381	51 380	135,6	219,0	135,3
Višnjan	Dolasci	6 660	324	6 336	272,7	522,6	266,2
	Noćenja	56 807	1 190	55 617	288,1	553,5	285,2
Vižinada	Dolasci	4 149	203	3 946	130,0	233,3	127,1
	Noćenja	32 012	570	31 442	121,2	170,1	120,6
Vrsar	Dolasci	214 177	4 552	209 625	106,2	135,3	105,7

	Noćenja	1 562 246	17 179	1 545 067	106,9	127,9	106,7
Žminj	Dolasci	6 494	188	6 306	122,5	166,4	121,5
	Noćenja	58 115	743	57 372	116,7	179,9	116,2

Izvor: Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2016) obradila autorica

Iz tablice možemo zaključiti da su strani turisti najviše noćenja ostvarili u Rovinju (3 329 703), Poreču (2 925 510), Medulinu (2 410 444) i Umagu (1 960 834). Što se tiče dolazaka također predvode Rovinj, Poreč, Medulin, Umag, Pula, Novigrad, Vrsar i Fažana.

4. OBILJEŽJA CIKLOTURIZMA KAO OBLIK SELEKTIVNOG TURIZMA

Cikloturizam je jedan od najbrže rastućih selektivnih oblika turizma u posljednjih nekoliko godina, kako u svijetu tako i u Hrvatskoj, a najveću stopu rasta u posljednjih par godina ima u Njemačkoj i Austriji koji su hrvatskoj tradicionalno najvjernija turistička tržišta. Statistike bilježe stalni porast broja cikloturista. Samo u sezoni 2003. godine cikloturisti su Europi donijeli prihod od 6 milijardi € (Tubić i dr., 2012). U Europi je taj oblik aktivnog odmora sve traženiji, osobito zbog globalnog trenda isticanja brige o zdravlju i ekologiji. Osim što je cikloturizam jedan podsegment „mekog“ avanturizma, može ga se stoga promatrati i kao podsegment eko turizma koji pripada selektivnim oblicima turizma (Geić, 2011).

Biciklom se najbolje može povezati rekreacija, obilazak i upoznavanje znamenitosti, povijesti i prirodnih bogatstava neke zemlje. Cikloturizam je aktivan oblik turizma gdje turisti posjećuju turističke lokacije vlastitim ili unajmljenim biciklom, u individualnom aranžmanu ili grupno s biciklističkim vodičem. Za cikloturiste to je poseban doživljaj otkrivanja novih područja koji bi tradicionalnim cestovnim i drugim transportom ostao nezamijećen (sl.2). Za lokalne zajednice ovaj oblik turizma je od izuzetnog značenja jer daje mogućnost povezivanja kulturne i prirodne baštine s gastronomskom ponudom te je time otvorena perspektiva i za razvoj seoskih domaćinstava.

Slika 2. Cikloturisti u individualnom aranžmanu

(Izvor: www.istria-bike.com, 2017).

Glavni motiv putovanja cikloturista je aktivno ili pasivno sudjelovanje u biciklizmu, a dodatni motivi koji utječu na potražnju su sudjelovanje u natjecateljskom biciklizmu i promatranje biciklističkih događanja. Budući da oblike cikloturizma definira dužina trajanja odmora, moguće je razlikovati:

- Jednodnevni cikloturizam – najčešći oblik cikloturizma, karakterističan za domaće turiste, odnosno dnevne izletnike
- Odmorišni cikloturizam – oblik cikloturizma u kojemu je biciklizam jedna od aktivnosti turista tijekom odmora
- Aktivni cikloturizam – biciklizam je glavni motiv putovanja (Akcijski plan razvoja cikloturizma, 2015.a).

Cikloturisti pripadaju skupini srednje ili visoko obrazovanih turista. Najčešće putuju u paru, oko 30% cikloturista dolazi u skupini od tri do pet ljudi, a preostalih 20% su samci. Skoro 60% cikloturista promjeni smještaj nekoliko puta za vrijeme putovanja, dok oko 40% boravi u jednoj destinaciji. Cikloturisti u prosjeku troše 53 eura dnevno uključujući i smještaj, dok jednodnevni posjetitelji u prosjeku troše 16 eura dnevno (Akcijski plan razvoja cikloturizma, 2015.b).

Cikloturisti koriste lokalnu, trgovačku i ugostiteljsku ponudu, zbog čega im je važna njena raspoloživost i kvaliteta. Po pitanju prometne infrastrukture osobito im je važna sigurnost ceste, zbog čega u slučaju nepostojanja uređenih biciklističkih staza i putova preferiraju ceste sa slabijim intenzitetom prometa na kojima se ostvaruju manje brzine te destinacije s označenim rutama, sadržajima i atrakcijama uz njih.

4.1. Vrste cikloturista

Prema učestalosti korištenja bicikla i udaljenosti koju cikloturisti prelaze mogu se izdvojiti povremeni cikloturisti, cikloturisti koji preferiraju vožnju na kratke udaljenosti, cikloturisti koji preferiraju vožnju na veće udaljenosti te natjecatelji odnosno profesionalni cikloturisti (tab. 2).

Tablica 2. Tržište cikloturista prema osnovnim varijablama

Segment	Demografske	Učestalost	Udaljenost	Motivacija	Lokacija
Povremeni cikloturisti	-Mladi -Obitelji s djecom -55+	-Nekoliko puta godišnje	-Kratke staze (30-40 km po danu) -1-2 sata vožnje	-Zabava i rekreacija -Obiteljsko druženje	-Rute blizu mjesta stanovanja -Zaštićena područja
Cikloturisti koji preferiraju kratke staze	-Zrela dob -Obitelji s djecom	-Tjedne vožnje -Mjesečne vožnje	-30-40 km po danu	-Zabava i rekreacija -Obiteljsko druženje	-Rute blizu mjesta stanovanja -Organizirana putovanja
Cikloturisti koji preferiraju duge staze	-Zrela dob -Obitelji s odraslom djecom -Samci	-Tjedne vožnje -Mjesečne vožnje	-65-100 km po danu	-Zabava i rekreacija -Upoznavanje novih staza	-Dobro održavane rute -Duža organizirana putovanja

Natjecatelji	-Mladi i srednja dob -Grupe ili samci	-Redovni treninzi i vožnje	-100-160 km po danu	-Zabava i rekreacij Natjecateljski izazov	-Dobro održavane rute -Duža organizirana putovanja
---------------------	--	----------------------------	---------------------	--	---

Izvor: Prema podacima Turističke zajednice Istarske županije (2016) obradila autorica

Gornja tablica prikazuje tržište cikloturista prema osnovnim varijablama odnosno, prikazuje cikloturiste različitih segmenata, njihove demografske značajke, učestalost putovanja, trajanje i dužinu vožnje, njihovu motivaciju bicikliranja te lokacije koje odabiru prilikom odabira ruta.

Potrošački segmenti cikloturista se mogu podijeliti na dvije osnovne skupine:

- bicikliste rekreativce koji samo povremeno koriste bicikl kao sredstvo rekreacije;
- pasionirane bicikliste kod kojih je vožnja biciklom osnovni oblik provođenja slobodnog vremena, u što spadaju sportski biciklisti (Akcijski plan razvoja cikloturizma, 2015.c).

Biciklisti rekreativci predstavljaju veći potrošački segment, preferiraju fizički manje zahtjevne rute, imaju unaprijed planiran i organiziran itinerar te traže udoban smještaj. Većinom su srednje i zrelije dobi, od 35 do 60 godina te uglavnom koriste vlastiti bicikl. Često putuju u grupama ili cijele obitelji.

Za razliku od biciklista rekreativaca, pasionarni biciklisti najčešće nemaju razrađen plan putovanja, traže jednostavan i cjenovno prihvatljiv smještaj te su većinom mlađe životne dobi, od dvadeset do ranih tridesetih godina. Zanima ih izazov i zahtjevnije biciklističke staze.

4.2. Cikloturistička infrastruktura

Zbog činjenice da je u usporedbi s drugim uobičajenim prijevoznim sredstvima bicikl potpuno ne štetan po okoliš, a ujedno vrlo pozitivnog učinka na zdravlje biciklista, brojni gradovi grade za bicikliste infrastrukturu koja im olakšava i omogućava sigurnu i ugodnu vožnju, odvojene biciklističke staze i trake, posebna mjesta za odlaganje bicikala, posebne povlastice i sl.. U ovome potpoglavlju važno je navesti osnovne pojmove cikloturističke infrastrukture a to su biciklistička ruta, traka, staza, cesta i put.

Biciklistička ruta ili pravac je smjer pružanja biciklističke prometnice koja povezuje određena mjesta ili točke u prostoru, obilježena putokazima, a može biti izgrađena u obliku biciklističke staze, trake, ceste ili puta.

Biciklistička traka na kolniku je dio kolnika namijenjen za promet bicikala koji se prostire uzduž kolnika obilježen uzdužnom crtom na kolniku i propisanim prometnim znakom.

Biciklistička staza odvojena od kolnika je izgrađena prometna površina namijenjena prometu bicikala odvojena od kolnika i obilježena horizontalnim oznakama i propisanim prometnim znakovima.

Biciklistička cesta je prometna površina sa suvremenim kolničkim zastorom namijenjena za promet bicikala koja se proteže izvan koridora ceste, obilježena horizontalnim oznakama i propisanim prometnim znakom.

Biciklistički put je prometna površina za promet bicikala bez suvremenog kolničkog zastora izvan koridora ceste obilježena propisanim prometnim znakom (Akcijski plan razvoja cikloturizma, 2015.d).

Važno je razlikovati ove pojmove kako ne bi došlo do prometnih nezgoda tijekom biciklističke vožnje.

4.2.1. Pravila ponašanja i biciklistička signalizacija

Prema današnjim važećim prometnim pravilima u većini država bicikli se smatra prometnim sredstvom, te je biciklist ravnopravan sudionik u prometu. To znači da postoji zakonska regulativa koja propisuje minimalnu potrebnu starost vozača kada sudjeluje u prometu, pravila kretanja po javnim prometnicama, tehničke zahtjeve na bicikli i sl.

Biciklizam je ugodna i tjelesno korisna aktivnost koja sudionicima pruža užitek dok se kreću prostorom. Da bi vožnja bila što ugodnija i sigurnija, potrebno je pridržavati se sigurnosnih pravila:

- Vozači bicikla dužni su se kretati biciklističkom stazom ili biciklističkom trakom, a ako one ne postoje, što bliže desnom rubu.
- Ako se dva ili više vozača bicikala kreću u skupini, dužni su se kretati jedan iza drugoga.

- Vozač bicikla ne smije umanjivati stabilnost bicikla i ometati druge sudionike u prometu. Osobito ne smije skidati istovremeno obje ruke s volana, pridržavati se za drugo vozilo, prevoziti, vući ili gurati predmete koji mogu ugrožavati vožnju ili druge sudionike u prometu.
- Vozači bicikla mlađi od 16 godina za vrijeme vožnje na cesti na glavi moraju imati zaštitnu kacigu.
- Vozač mora poštivati zatvorene ceste i staze te izbjegavati neovlašteni prijelaz preko privatnog posjeda.
- Poštivati sve uredbe i preporuke o brzini za bicikliste (www.istria-bike.com, 2017).

Također kako je važno poštivati pravila u prometu na cesti s drugim vozilima tako je važno i znati prepoznati upute na biciklističkim stazama. U nastavku su prikazana četiri znaka koja predstavljaju signalizaciju i oznake.

Crvena

Staze označene crvenom bojom su tehnički zahtjevne te imaju zahtjevnu podlogu, puno uspona i spustova, a uglavnom su i veće duljine. Namijenjene su iskusnijim korisnicima.

Žuta

Staze umjerene težine i duljine namijenjene su aktivnijim rekreativcima koji žele više izazova na vožnjama. Mogu sadržavati tehnički zahtjevne i teže uspone.

Zelena

Kraće i lagane staze namijenjene su ležernoj vožnji, po ravnoj i laganoj podlozi, koju mogu izvesti rekreativci i fizički manje spremni biciklisti, ljudi manje vični vožnji na biciklima te obitelji.

Family and Recreation

Staze iz Family & Recreation segmenta su osmišljene kako bi se prilagodile potrebama obitelji i djece, kao i manje iskusnim korisnicima. Lagane su, sigurne, izbjegavaju prometnice koliko god je moguće, nemaju strmih uspona i spustova, kruže su te kreću i završavaju ispred velikih turističkih centara (kampova, turističkih naselja, hotela).

(Izvor: www.istria-bike.com, 2017)

5. OSNOVNA OBILJEŽJA CIKLOTURIZMA U ISTARSKOJ ŽUPANIJI

Upravni odjel za turizam Istarske županije od 2012. godine potiče razvoj aktivnog i outdoor turizma u suradnji s odjelom Istra Bike DMC koji je osnovan u sklopu Istarske razvojne turističke agencije, IRTA d.o.o., Turističkom zajednicom Istarske županije i najvećim hotelsko-turističkim društvima koja djeluju na području Istre.

U tu svrhu, Upravni odjel za turizam subvencionira aktivnosti koje IRTA provodi s ciljem razvoja Istre kao cikloturističke i outdoor destinacije. Između ostalog, Odjel Istra bike DMC provodi sljedeće aktivnosti:

- održavanje specijaliziranog *bike*-portala www.istria-bike.com,
- unos novih i ažuriranje postojećih *bike*-staza na portalu,
- uvođenje novih *Family & Recreation staza*,
- održavanje kalendara manifestacija,
- unaprjeđenje projekta *Istra Bike & Bed*,
- aktivnosti na društvenim mrežama,
- suorganizacija biciklističkih manifestacija,
- provedba razvojnih projekata vezanih za cikloturizam,
- projekt *Bike-park Istra*,
- organizacija edukacije za *bike*-vodiče,
- izrada *foto-video* galerije,
- izrada standarda za razvoj biciklističke infrastrukture i signalizacije,
- izrada standarda za izradu *Istra bike* i *Istra trails* karata za cijelu Istru,

- izrada besplatne javne *online* i *offline* kartografije,
- razvoj *outdoor* ponude, uključujući *trail*, *trekking* i *climbing* (www.istra-istria.hr, 2017).

Prostor Istarske županije cjelovito je umrežen u mtb staze te postoji 80-ak mtb staza u dužini od preko 3.200 km. Struktura staza je 70% mtb i 30% cesta. Sve staze posebno po mikrolokacijama (bujština, poreština, pazinština itd.) imaju svoj prospekt s osnovnim informacijama (visinski profili, dužina i težina staze, kratki opis na talijanskom, njemačkom i engleskom jeziku), (sl.3).

Slika 3. Cikloturisti na mtb stazi

(Izvor: www.istria-bike.com/hr, 2017)

Prema podacima biciklističkih udruga Pedala.hr i Biri.hr u Hrvatskoj ima čak oko 13.000 kilo metara ruta, s time da se kao zona veće koncentracije ruta i kao najznačajnija cikloturistička odredište posebno ističe Istra (www.mint.hr).

Cilj ulaganja županije u cikloturizam je kreiranje integralnog turističkog proizvoda koji će obogaćivati turistički proizvod te ostvariti sezonu s poželjnim rezultatima pred i posezone. To znači, dobro poslovanje od 120 dana u godini, te u kratkom roku sve to proširiti na 180 dana. Mtb (*mountain bike*) staze povezuju u integralni turistički proizvod 90-ak vinara na pet vinskih cesta, 90 restorana, istarskih konoba, 300 kuća agroturizma, velik broj kulturnih itinerera te pejzažnih posebnosti Istre (Master plan turizma Istarske županije, 2015.a).

Biciklizam je u Istarskoj županiji, u segmentu turizma jedan od značajnih razvojnih turističkih projekata, koji je u kratkom roku zadobio konkretne i mjerljive rezultate (sl. 4).

Slika 4. Položaj konkurentnosti i atraktivnosti cikloturizma na sjevernom Jadranu

(Izvor: Prema podacima turističke zajednice Istarske županije, 2016)

Na gornjoj slici pod brojem devet možemo vidjeti da se cikloturizam na sjevernom Jadranu nalazi među visoko konkurentnim i visoko atraktivnim turističkim proizvodima u odnosu na ostala područja.

Razvoj ovakve vrste turizma na području Istre stvara brojne mogućnosti za rast i razvoj, tako je ministarstvo turizma navelo osnovne smjernice cikloturizma, a to su:

- kreirati novi *image* Istre
- repozicioniranje na europskom turističkom tržištu
- upotpunjavanje postojećeg projekta sportskog turizma
- proširenje i obogaćenje turističke ponude Istre
- promocija vikend turizam
- produžiti i obogatiti turističku sezonu
- preusmjeravanje turističkih tokova na područje cijele Istre
- animacija velikog broja kvalitetnih *bike* novinara

- spojiti putem *bike* staza sve razvojne turističke projekte
- izvršenje kvalitetne promocije (Master plan turizma Istarske županije, 2015.b).

Navedene smjernice važno je primijeniti u svoje daljnje razvojne strategije počevši od lokalne zajednice, hotelskih kuća, privatnih smještaja pa do ugostiteljskih objekata kako bi sudjelovali u njihovom ispunjenju.

5.1. Povijest istarskog cikloturizma

Prvi biciklistički klub u Istri osnovan je u XIX. stoljeću. Bio je to Brzi pulski klub, koji je utemeljen 11. studenog 1896. godine. Nakon što su osnovali klub počeli su organizirati utrke koje su se, startavši iz Pule vozile do Pazina, a tri godine nakon osnivanja kluba otvoreno je i biciklističko trkalište na današnjem prostoru Gimnazije. Pista je bila dugačka 333 metra, a na drvenim je tribinama bilo mjesta za 1200 gledatelja.

Brzi pulski klub bio je aktivan do početka Drugog svjetskog rata. Odmah po završetku Drugog svjetskog rata osnovana je biciklistička sekcija Radničko sportsko društvo. Godine 1947. organizirana je utrka Slobodna Istra duljine 150 kilometara, a godinu dana kasnije Eduardo Rajković, pokrenuo je međunarodnu juniorsku etapnu utrku kroz Istru. Biciklizam je iz dana u dan u Istri uzimao sve više maha, mnogi su se počeli baviti tim sportom, a među mnogim vozačima koji su se istaknuli osvajanjem prvenstva Jugoslavije, ističu se tri imena: Nevio Valčić, Cvjetko Bilić i Bruno Bulić (www.istria-bike.com, 2017.a).

Nevio Valčić je 1958. godine pobijedio na utrci Kroz Jugoslaviju, četiri je puta osvojio Jadransku magistralu, isto toliko puta bio je državni prvak. Godine 1953. osvojio je kroz Istru, a 1960. na Olimpijskim igrama u Rimu osvojio je dvanaesto mjesto.

Cvjetko Bilić je po svim rezultatskim pokazateljima bio najbolji biciklist u povijesti Jugoslavije. Na utrci Kroz Jugoslaviju osvojio je pobjede, jednu na Alpe Adria (1972.), tri pobjede na utrci Kroz Srbiju, Hrvatsku i Sloveniju, te pobjede na utrkama u Alžiru i Austriji. Najveća pobjeda u njegovoj karijeri je na *Gran Premio di Liberazione* 1974. u Italiji. Bio je šesti na *Tour de L'Avenireu* i sudjelovao je na trima Olimpijskim igrama: u Münchenu i Meksiko Cityju kao biciklist te u Seulu kao savezni kapetan i trener.

Bruno Bulić pobjednik je na više prestižnih utrka a to su: kroz Istru, Jugoslaviju, Jadransku Magistralu, *Giro del Friuli*, te u karijeri ima 63 pobjede. Nastupio je na olimpijskim igrama u

Moskvi i Los Angelesu, osvojio je srebrnu i brončanu medalju na Mediteranskim igrama u Splitu (1979.) i Casablanci (1983.), a u ekipnoj je konkurenciji dvaput osvojio prvenstvo Balkana. Godine 1986. nastupio je na *Giro d'Italia* na kojem je bio 25-i.

Nakon Bruna Bulića, Istra je dala još mnogo biciklista, a najveći je rezultat ostvario Pazinac Martin Čotar 1999., kada se okitio naslovom prvaka Europe do 23 godine u vožnji na kronometar. Danas su u Istri aktivna četiri kluba u cestovnom biciklizmu koji ostvaruju vrlo dobre rezultate na državnoj razini. To su Pula, Lobarika, Kršan i Puris-Kamen (www.istria-bike.com, 2017.b).

Povijest istarskog cikloturizma prikazuje same začetke bicikliranja na ovim prostorima koja stvara vrijednost i gradi temelje za nastavak daljnje povijesti za buduće generacije, posebice ljubitelje bicikliranja. Zato ju je važno očuvati i dalje razvijati.

5.2. Biciklističke staze

Kroz cikloturizam je moguće uključivanje perifernih i manje razvijenih turističkih regija u turističke tokove. Značaj dobivaju manje prometne lokalne ceste, seoski putevi, riječni nasipi, napuštene pruge i sl. Njihovim tematiziranjem formiraju se novi turistički proizvodi, biciklističke staze (Mesarić i dr., 2014).

Biciklističke staze u Istarskoj županiji nalaze se na područjima: Umag-Novigrad, Poreč, Vrsar, Rovinj, Pula-Medulin, Labin-Rabac, i u središnjoj Istri. Ukupan broj staza iznosi 125, te će se u tablici prikazati sve staze dok će se izdvojiti i opisati biciklistička staze Parenzana i Eufrazijana (tab. 3).

Tablica 3. Biciklističke staze na području Istarske županije

	Naziv staze	Lokacija
1.	Arheološki lokaliteti i vinske ceste Umaga, Savudrije i okolice	Umag/Novigrad
2.	Južna strana Umaga i vožnja uz more	Umag/Novigrad
3.	Srednjovjekovni gradići i vinske ceste Mojmanštine	Umag/Novigrad
4.	Oprtalj i izvorni okusi istarskog sela	Umag/Novigrad
5.	Novigrad-od mora do vinograda i maslinika	Umag/Novigrad

6.	Netaknuta priroda doline Mirne i grada vina- Brtonigla	Umag/Novigrad
7.	Od Neapolisa do Novigrada	Umag/Novigrad
8.	Staza Sv. Pelagija	Umag/Novigrad
9.	Od izvora do izvora	Umag/Novigrad
10.	Tri istarska mušketa	Umag/Novigrad
11.	Staza momjanskog muškata	Umag/Novigrad
12.	Četiri zemlje-Quattro terre	Umag/Novigrad
13.	Staza potopljenih antičkih luka	Umag/Novigrad
14.	Staza istarskih brežuljaka	Umag/Novigrad
15.	Pogled s najzapadnijeg dijela Hrvatske	Umag/Novigrad
16.	Idila istarskog zaleđa	Umag/Novigrad
17.	Parenzana	Umag/Novigrad
18.	Istria Granfondo	Umag/Novigrad
19.	Stazom Afrodizijaka	Umag/Novigrad
20.	Od galerija do skulptura	Umag/Novigrad
21.	Stari rimski put	Poreč
22.	Family two-Umag-Zlatorog	Umag/Novigrad
23.	Family one-katoro-Umag	Umag/Novigrad
24.	Granica Kanegra	Umag/Novigrad
25.	Staza Baredine	Poreč
26.	Tar Via 111-Kaštelir	Poreč
27.	Staza Bombusel	Poreč
28.	Sv. Mihovil pod zemljom	Poreč
29.	Eufrazijana	Poreč
30.	Staza Sv. Maura	Poreč
31.	Maximus Agri	Poreč
32.	Zvezdana staza	Poreč
33.	Festigia	Vrsar
34.	Staza Faragude	Vrsar
35.	Staza Karcavela	Vrsar
36.	Dvigrad tour	Poreč
37.	Staza Rubinum	Rovinj
38.	Staza Limes	Rovinj
39.	Staza Rubinum	Rovinj

40.	Limes for kids	Vrsar
41.	Casanova staza	Vrsar
42.	Monsena	Rovinj
43.	Monkodonja	Rovinj
44.	Staza kapetana Morgana	Rovinj
45.	Staza Vistrum	Rovinj
46.	Staza Fontana	Rovinj
47.	Staza Rimskih puteva	Rovinj
48.	Staza dinosaurovih stopa	Rovinj
49.	Palud	Rovinj
50.	Staza Kumbašeja	Rovinj
51.	Staza Prikodrage	Rovinj
52.	Staza Dvigrad	Rovinj
53.	Staza leptira	Rovinj
54.	Sveti Elizej-kraća verzija	Pula/Medulin
55.	Sveti Elizej-duža verzija	Pula/Medulin
56.	Vasianum	Pula/Medulin
57.	Staza kuntrade	Pula/Medulin
58.	Šijanska šuma	Pula/Medulin
59.	Puntizela	Pula/Medulin
60.	Lungo mare	Pula/Medulin
61.	Kroz Pulu	Pula/Medulin
62.	Medulin Riviera	Pula/Medulin
63.	Veliki Brijun	Pula/Medulin
64.	Adrifort Štinjan	Pula/Medulin
65.	Labinska	Pula/Medulin
66.	Orhideja	Pula/Medulin
67.	Banjolka	Pula/Medulin
68.	Medulinka	Pula/Medulin
69.	Premanturka	Pula/Medulin
70.	Savolaga	Pula/Medulin
71.	Koštanji	Pula/Medulin
72.	Carega del Vescovo	Pula/Medulin
73.	Brustolade	Pula/Medulin
74.	Ulike	Pula/Medulin

75.	Kažuni i suhozidi	Pula/Medulin
76.	Stare bazilike	Pula/Medulin
77.	Marassi	Pula/Medulin
78.	Nezakcij	Pula/Medulin
79.	Ližnjan	Pula/Medulin
80.	Gradine	Pula/Medulin
81.	Dragonera	Pula/Medulin
82.	Curiositas histriae	Pula/Medulin
83.	Divšići	Pula/Medulin
84.	Staza Flanatica	Pula/Medulin
85.	The East story	Pula/Medulin
86.	Pula classical	Pula/Medulin
87.	Brijuni Riviera	Pula/Medulin
88.	The big blue	Pula/Medulin
89.	Bella vista	Pula/Medulin
90.	Teran	Pula/Medulin
91.	Kamenjak direkt	Labin/Rabac
92.	The amazing green	Labin/Rabac
93.	Bistrooka Lucija	Labin/Rabac
94.	Po istarskim vrhovima MTB	Labin/Rabac
95.	Istarski razvod	Labin/Rabac
96.	Liburnija	Središnja Istra
97.	Pod žbevnicom MTB	Središnja Istra
98.	Put rašporskih kapetana MTB	Središnja Istra
99.	Po obroncima Ćićarije MTB	Središnja Istra
100.	Put maslina i vina, cestovna	Središnja Istra
101.	Pinguentina MTB	Središnja Istra
102.	Put biske MTB	Središnja Istra
103.	Blićikleton v Roč MTB	Središnja Istra
104.	Buzet sjever, cestovna	Središnja Istra
105.	Dolinom veprova MTB	Središnja Istra
106.	Staza tartufina MTB	Središnja Istra
107.	Portole (Buzet zapad), cestovna	Središnja Istra
108.	Put Rima MTB	Središnja Istra
109.	Veli Jože	Središnja Istra

110.	Voćni put	Središnja Istra
111.	Tombasina	Središnja Istra
112.	Dolinom Mirne i Bračane	Središnja Istra
113.	Motovun jug	Središnja Istra
114.	Pazin istok	Središnja Istra
115.	Motovun istok	Središnja Istra
116.	Stara Ferata	Središnja Istra
117.	Staza vodopada	Središnja Istra
118.	Od lokve do lokve	Središnja Istra
119.	Pazin zapad	Središnja Istra
120.	Pazin jug	Središnja Istra
121.	Žminj-Feštini	Središnja Istra
122.	Rumenija	Središnja Istra
123.	Uz Karbunu	Središnja Istra
124.	Barban	Središnja Istra
125.	Svetvinčenat	Središnja Istra

Izvor: Prema podacima turističke zajednice Istarske županije (2016) obradila autorica

Iz tablice se može iščitati da je broj biciklističkih staza raspoređen po cijeloj Istri, dok se manji broj staza nalazi u Labinu/Rabcu i Vrsaru a najveći broj staza na području Umaga/Novigrada, Pule/Medulina i Središnje Istre.

5.2.1. Biciklistička staza Parenzana

Ovo potpoglavlje opisuje najpoznatiju i najposjećeniju biciklističku stazu na području Istarske županije koja je prepoznata po svojoj širokoj povijesti i prirodnim atrakcijama.

Trasa pruge Parenzana koja je spajala Poreč i Trst danas je kulturna atrakcija i rekreacijska staza, a najvećim dijelom prolazi kroz unutrašnju Istru, i to kroz općine Višnjan, Kaštelir-Labinci, Vižinada, Karojba, Motovun, Oprtalj, Grožnjan i grad Buje. U sklopu različitih projekata uređena je kao poučna pješačka i biciklistička staza koja spaja tri države. Na dijelu koji prolazi kroz Istarsku županiju uređeno je pet biciklističkih dionica, i to Savudrija - Buje (14,5 km), Buje - Grožnjan (8 km), Grožnjan - Završje (8 km), Završje - Livade (12 km) i

Motovun - Vižinada (15,6 km). Trasom pruge danas je zabranjeno prometovanje teškim cestovnim i terenskim vozilima (Parenzana, 2010), (Vojnović, 2016).

Parenzana je nekada bila uskotračna željeznička pruga koja je povezivala Trst i Poreč u periodu od 1902. do 1935. godine, izgrađena je kao poveznica Istre s unutrašnjošću Austro-Ugarske Monarhije čiji je Istra bila sastavni dio. Ova pruga omogućila je razvoj tada najizoliranijih i najsiromašnijih dijelova Istre. Željeznica koja je na tržište prevozila vino, maslinovo ulje, sol, voće, povrće, vapno, drvo i druga dobra prolazila je sjeverozapadnom Istrom i povezivala Trst s Porečom, preko Kopra, Pirana, Buja, Grožnjana, Završja, Livada, Motovuna i Vižinade. Zadnja vožnja bila je 31.8.1935. godine, a zbog konkurencije cestovnog prometa pruga je razmontirana. Uz financijsku potporu Europske Unije, trasa pruge ponovo je prokrčena, očišćena od raslinja i prepreka, a sanirani su i mostovi na koje je postavljena i sigurnosna ograda. Parenzana je nazvana Stazom zdravlja i prijateljstva. Otvorena je 10. svibnja 2008. godine (www.coloursofistria.com, 2017.a).

Staza dolazi iz smjera graničnog prijelaza Plovanija a polazak je uglavnom od turističkog naselja Kanegra. Staza nastavlja u lijevom luku za 180 stupnjeva te prolazi pored zgrade nekadašnje postaje Savudrija-Salvore gdje se prelazi asfaltirana prometnica te se nastavlja prema selu Markovac. U Markovcu se silazi sa trase Parenzane na glavnu prometnicu, te se skreće lijevo na raskrscnicu sa cestom Istarski "Y", te se prelazi raskrižje i skreće desno ponovno na trasu Parenzane koja vodi do Kaldanije, gdje se skreće desno te glavnom prometnicom nastavlja prema Bujama. Nakon 1,5 km skreće se lijevo i na makadam Parenzane preko Volpije. Nastavlja se do glavne prometnice Buje-Kaštel gdje se skreće desno prema Bujama i nakon 1 km skreće se lijevo na uski betonirani put. Nakon prolaska pored zgrade nekadašnje željezničke postaje Buje, nastavlja se lijevo glavnom prometnicom prema Grožnjanu (www.coloursofistria.com, 2017.b).

Nastavlja se vožnja preko postaje Triban do samog ulaza u zatvoreni tunel Sv. Vid gdje se skreće desno i dolazi pred naselje Grožnjan gdje se ulazi u tunel Kalcini i ponovno se uključuje na makadamsku trasu. Nastavlja se kroz Biloslave, tunel Kostanjica i dolazi u podnožje Završja te prelazi široka makadamska cesta i nastavlja se Parenzanom do tunela Završje 1 i Završje 2 do vijadukta Završje. Nastavlja se trasom pored mjesta Vižintini i nakon nekoliko stotina metara dolazi se do vijadukta Antonci. Ubrzo se dolazi do naselja Krti gdje nastavljajući trasom Parenzane nakon nekoliko kilometara prelazi se vijadukt i tunel Freski. Vozeći dalje dolazi se do prostora nekadašnje postaje Oprtalj. Laganim spustom nastavlja se

vožnja u desnom luku te prolazi preko vijadukta Oprtalj gdje se dalje nastavlja laganim spustom i nakon nekoliko kilometara dolazi u Livade gdje se nalazi muzej sa zbirkom Parenzana (sl. 5).

Slika 5. Muzej Parenzane u Livadama

(Izvor: Autorovo djelo)

Posjetitelji imaju priliku upoznati muzej posvećen Parenzani i vidjeti maketu nekadašnjeg vlaka koji je prometovao Parenzanom. Iz Livada trasa nastavlja glavnom prometnicom koja prelazi most na rijeci Mirni, nakon čega se staza uspinje lijevom rubom motovunskog brijega, prolazi kroz tunel Motovun te nastavlja prema nekadašnjoj postaji Karojba do vijadukta Krvar te do nekadašnje postaje Vižinada gdje završava trasa Parenzane (sl. 6).

Slika 6. Karta biciklističke staze Parenzana

(Izvor: www.parenzana.net/hr, 2017)

Gornja slika predstavlja biciklističku kartu staze Parenzana, na kojoj se može vidjeti kroz koja područja ona vodi, koliki su i gdje bicikliste očekuju nagibi.

5.2.2. Atrakcije uz Parenzanu

Parenzana vodi kroz mjesta i gradiće, poput Grožnjana i Završja, srednjovjekovnog gradića u Istri Motovun, pa sve do istarskog povijesnog gradića, Vižinade (sl. 7).

Slika 7. Mjesto Grožnjan u Istri

(Izvor: www.groznjan-grisignana.hr, 2017)

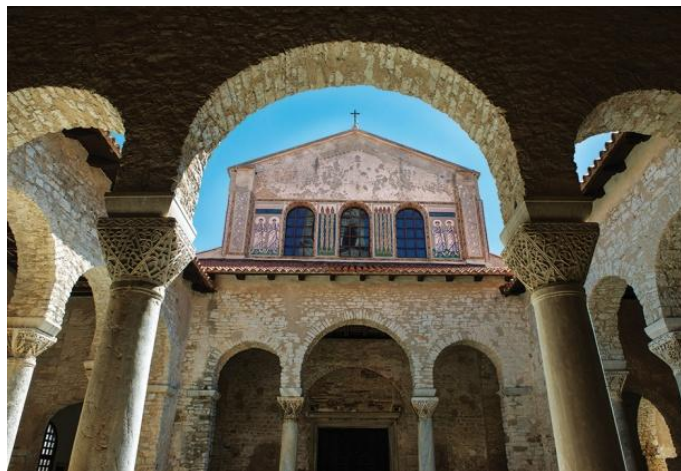
Trasa obiluje vidikovcima, kamenim vijaduktima od kojih su neki na visini od preko 50 m te očuvanim tunelima sa ekološkom rasvjetom. Parenzanu obilježava bujna vegetacija i bogatstvo flore i faune te prolazi usječeni u stijene i provalije ispod trase. Od *gourmet* punktova tu su konoba “La Parenzana” u Volpiji i Enoteca Zigante Tartufi u Livadama, Agroturizam Dešković u Kostanjici i Pincin u Montizelu, te vinski podrum Zigante Duvilio u Kostanjici (www.coloursofistria.com, 2017.c).

Atrakcije uz biciklističku stazu Parenzana daju joj dodatnu vrijednost odnosno nadopunjuju taj turistički proizvod, prilikom čega se stvara sinergija između turizma i ugostiteljstva, kulture i prirodnih atrakcija.

5.2.3. Biciklistička staza Eufrazijana

Biciklistička staza Eufrazijana je takozvana staza velikih kultura. Cikloturisti u starom dijelu grada mogu razgledati forum nekadašnjeg utvrđenog rimskog logora, palače, romaničku „Kuću dva sveca“, te Eufrazijanu-trobrodnu katedralu koja je spomenik ranobizantske

umjetnosti iz 6. st. te koja se nalazi na UNESCOV-om popisu zaštićene svjetske kulturne baštine (sl. 8).

Slika 8. Eufrazijeva bazilika u Poreču

(Izvor: www.to-porec.com, 2017)

Nakon stare jezgre grada slijedi bijeli put koji vodi prema borovoj šumi gdje se može pogledati Plava i Zelena laguna. Zatim slijedi zaleđe, preko Mugebe koje vodi do Fuškulina, Dračevca i Montizane, zatim preko Delića, Bralića i Gradina te Marasa i Stranića do Lovreča. Tu se može pogledati župna crkva sv. Martina sagrađena sredinom 11. st. te razgledati freske i kip bogorodice iz 14. st (www.istria-bike.com, 2017).

Nakon ovih lokacija slijede Šušnjići do Žbandaja koji vodi preko Jehnića, Peršurića i Bačve natrag do sela Žikoviće, Kosinožiće, Antonce i St. Portun do grada Poreča gdje je staza i započela (sl. 9).

Slika 9. Karta biciklističke staze Eufrazijana

(Izvor: www.istria-bike.com, 2017)

Karta biciklističke staze Eufrazijana također prikazuje kroz koje lokacije ona prolazi i koje atrakcije posjećuje. Ona je jedna od biciklističkih staza koja ima veći broj turističkih atrakcija.

5.3. Biciklistička događanja

Istra ima značajan broj uspješno organiziranih biciklističkih događanja. Međunarodnog su karaktera i bilježe sve veći odaziv inozemnih i domaćih cikloturista, *mountain-bikera* i cestovnih biciklista. Sudionici su različitog uzrasta i tjelesne spreme te dolaze u raznolikim aranžmanima.

Organizacija sportskih biciklističkih događanja ima značajnu promidžbenu ulogu za privlačenje cikloturista na području Istarske županije što potvrđuje povremeno sudjelovanje Istre u velikim utrkama „Giro d’Italia“ i „Tour de France“.

Županija ove godine broji ukupno 27 događanja koja su navedena u donjoj tablici (tab. 4). Događanja se sastoje od biciklističke vožnje, biciklijade, utrke, maratona, festivala i manifestacije. Utrka Ironman 70.3. i pustolovna utrka Lov na tartuf su u ovome poglavlju

ukratko predstavljene. Također po treći put ove godine u Hrvatskoj održana je utrka „Tour of Croatia“ u kojoj su dvije etape prolazile kroz Istru. Utrka je detaljnije opisana u narednom potpoglavlju.

Tablica 4. Biciklistička događanja u Istarskoj županiji

	Naziv manifestacije	Vrsta događaja	Lokacija
1.	Extravirgin mountain bike maraton	Maraton	Vodnjan-Dignano
2.	Bale-Valle outdoor festival	Festival	Bale-Valle
3.	Jug na dva kotača	Rekreativna biciklistička vožnja	Šišan-Ližnjan
4.	Biciklijada Marušići	Rekreativna MTB biciklijada	Marušići-Buje
5.	San Rocco bike & wine	19. rekreativna biciklijada	Brtonigla
6.	AXA kup: XC Kanegra sea & hills	MTB utrka	Kanegra-Buje
7.	MTB Radini	17. ljetna biciklijada	Radini-Brtonigla
8.	Grožnjan by night	Rekreativna utrka	Grožnjan
9.	8. XCO Izgubljena ovca	Rekreativna MTB utrka	Triban-Grožnjan
10.	Đir od Čitanove	Rekreativna MTB biciklijada	Novigrad
11.	AXA kup: XC Bale pod zvijezdama	MTB utrka	Bale-Valle Trg La Musa
12.	Tour po Žminjštine	Rekreativna biciklijada	Žminj
13.	13. Biciklijada	Rekreativna biciklijada	Buzet
14.	Enduro Sutivanac	MTB enduro utrka	Sutivanac-Žminj
15.	Jug na dva kotača	Rekreativna biciklistička vožnja	Marčana-Barban

16.	2. XCC Izgubljena ovca	Manifestacija	Rabac
17.	Kavrijana mini maraton	Cross country utrka	Triban-Grožnjan
18.	Terra Albona MTB Ride	3.rekreativna biciklistička vožnja	Labin Trg Kature
19.	Europski dan bez automobila	Rekreativna biciklijada	Umag-Trg slobode
20.	MTB Parenzana Cube	Međunarodna biciklistička MTB utrka	Poreč, Vižinada, Funtana, Vrsar, Tar-
21.	Ironman	Međunarodna triatlon utrka	Pula
22.	Istria Granfondo	Međunarodni biciklistički maraton	Umag, Novigrad
23.	Weekend bike and gourmet tour	Rekreativna biciklistička vožnja	Rovinj
24.	Poreč Triatlon	Utrka	Poreč
25.	Jug na dva kotača	Rekreativna biciklistička vožnja	Pula
26.	Momjanski bike maraton	Rekreativna MTB biciklijada	Momjan-Buje
27.	Lov na tartuf	Utrka orijentacijskog trčanja i biciklizma	Buzet

Izvor: Prema podacima turističke zajednice Istarske županije (2016) obradila autorica

5.3.1. Ironman 70.3.

Ironman je vrlo zahtjevna utrka te potrebne su fizička i psihička snaga te godine mukotrpnog vježbanja i priprema. Trijatlonska utrka sastoji se od tri etape plivanja, bicikliranja i trčanja, koje sudionik mora dovršiti u što kraćem vremenskom roku. *Ironman* je najmasovnija svjetska utrka takvog tipa natjecanja koja okuplja više od 100 tisuća sudionika i održava se u 58 zemalja svijeta. Prva je održana na Havajima 1978. a danas slovi kao najteža utrka.

Pulski *Ironman* ove godine održati će se 17.09. te biti će brza i atraktivna utrka za sudionike i gledatelje, zbog male visinske razlike koja će varirati između 200 i 250 metara. Prva plivačka

etapa održati će se u uvali Ambrela na Verudeli, uz tri kruga plivanja, ukupne dužine 1,9 km, zatim slijedi biciklistički dio koji se vozi od Pule, preko Lobarike, Kanfanara, Rovinja i Vodnjana, natrag do Pule (www.istria-bike.com).

Na rivi započinje posljednja etapa, trčanje u dužini od 21 km, kroz tri kruga po Puli, s ciljem u Areni (sl. 10). Ukupna kilometraža iznosi 114, odnosno 70,3 milje što je i službeni naziv utrke.

Slika 10. Ironman 70.3.

(Izvor: www.eu.ironman.com)

5.3.2. Lov na tartuf

Lov na tartuf je manja pustolovna utrka u kombinaciji s lovom na tartufe. Utrka se održava na širem području Buzeta, discipline su trekking MTB uz dodatak orijentacije, raznih zadataka, iznenađenja i sl. Prije utrke ne postoje informacije tako da informacije koje kandidati dobiju su vrlo štute jer sva iznenađenja budu otkrivena kada se dođe u Buzet i preuzme startni paket. Utrka je timska, sastoji se od dva člana, svaki tim mora imati obaveznu opremu koja se sastoji od dva MTB bicikla, dvije kacige, prve pomoći, GMS aparata, vodootpornog flomastera i tartufarske opreme u koju je uključena lopatica i pas. Svaki tim tijekom cijele utrke mora nositi i dodatnu obaveznu opremu, za što bude obaviješten nekoliko dana prije utrke (www.istria-bike.com). Utrka je vremenski limitirana na sedam sati. Utrka je koncipirana tako

da tim u svakom trenutku može odustati od lova za tartufom i vratiti se na cilj. Poredak natjecatelja ovisi o broju pronađenih kontrola i riješenih zadataka.

5.3.3. Tour of Croatia

Biciklistička utrka *Tour of Croatia* održala se treću godinu zaredom od 18. do 23. travnja 2017. kroz šest etapa, na trasi dužoj od 1000 kilometara kroz cijeli teritorij Republike Hrvatske. Ove godine utrka je ugostila više od 20 timova, među kojima i one iz najvišeg ranga klasifikacije Svjetske biciklističke organizacije (UCI).

Tour of Croatia počeo je u Osijeku 18. travnja, a cilj prvog dana bio je Koprivnica, nakon etape dugačke 227 km. Nakon toga, 19. travnja cjelokupna se organizacija preselila u Trogir, otkud je krenula etapa dužine 123 km, kojoj je cilj bio popeti se na 1762 metra drugom po visini vrhu Hrvatske – Svetom Juri na Biokovu. Treća etapa vozila se između Imotskog i Zadra u dužini od 236 km, četvrta je povezivala Crikvenicu i Umag, a duga je 171 km. Pretposljednja, peta etapa, dugačka 141 km te nakon starta u Poreču, bicikliste je čekao cilj na Učki na Poklonu na koju su se prvo popeli s istarske pa onda i s kvarnerske strane (sl. 11).

Slika 11. Etapa Poreč-Učka (Poklon)

(Izvor: www.tourofcroatia.com, 2017)

Na slici se može vidjeti da etapa broj 5 prolazi kroz Istarsku županiju sve do Poreča.

Posljednja etapa, duga 145 km, startala je u Samoboru, a cilj je bio, u gradu Zagrebu, na Trgu sv. Marka, gdje se održalo svečano proglašenje pobjednika (www.tourofcroatia.com, 2017).

Organizator utrke je agencija Top Sport Events. Tour of Croatia jedan je od najznačajnijih sportskih događaja ove godine u Hrvatskoj te je uz natjecateljsku komponentu, utrka i jedinstveni turistički proizvod u Hrvatskoj jer donosi brojne koristi za promociju prirodnih ljepota, kulturne baštine, gospodarskog potencijala te gradova i regija kroz koje prolazi. Manifestacija je to koja želi postati važan dio ukupne turističke ponude te jedan od glavnih akceleratora za razvoj cikloturističke ponude i dolazak cikloturista te dodatnog unaprjeđenja imidža Hrvatske u svijetu.

6. SMJEŠTAJNI KAPACITETI

Smještajni kapaciteti su svi prostori u ugostiteljskoj djelatnosti namijenjeni pružanju usluga smještaja bez obzira na vrstu smještajnog objekta. Dijelimo ih na osnovne (hoteli, pansioni, aparthoteli, hotelska i apartmanska naselja) i komplementarne (kampovi, domaćinstva, odmarališta i sl.), (Vukonić i Čavlek 2001).

U ovome poglavlju navedeni su smještajni kapaciteti cikloturista na području Istarske županije. Što se tiče smještajnih kapaciteta Istra nudi veliki broj smještaja upravo za takvu vrstu turista. Važno je navesti koje su to kategorije objekata koje cikloturisti koriste i koji su namijenjeni isključivo za njih, a dijele se na: *Istra Bike & Bed* hotele, *Istra Boutique Bike* hotele, *Istra Bike* hotele te *bike* kampove.

Bike & Bed je sustav smještajnih objekata specijaliziranih za prihvata biciklista. Za takvu vrstu usluge nužno je pružiti specifične usluge koje takva vrsta gostiju traži. Takav sustav povezuje se sa svim ostalim uslugama koje se za bicikliste pružaju u Istri (staze, biciklistički vodiči, pružanje strukovnih usluga i sl.). Prilikom odabira smještaja cikloturisti daju prednost smještajnim objektima prilagođenim njihovim potrebama, odnosno kapacitetima koji udovoljavaju „*bike and bed*“ standardima. Ti standardi podrazumijevaju:

- Mogućnost prihvata cikloturista za samo jednu noć
- Sigurne prostorije za spremanje bicikala
- Prostor za sušenje odjeće i putne opreme

- Raznovrsnu ponudu doručka ili mogućnost korištenja kuhinje
- Raspoloživost preciznih i kvalitetnih karata regije po mogućnosti s označenim biciklističkim rutama
- Raspoloživost informacija o javnom prijevozu (željeznica, trajekti)
- Mogućnost korištenja alata za jednostavne popravke
- Informacije o lokacijama, radnom vremenu biciklističkih servisa u destinaciji ili njenom bližem okruženju za slučaj većih kvarova (www.istria-bike.com, 2017).

Na području Istarske županije nalazi se ukupno 68 Bike & Bed smještajnih objekata, koji su prikazani u tablici (tab. 5).

Tablica 5. *Bike & Bed* smještajni objekti na području Istarske županije

Naziv smještaja	Lokacija
Villa Colonia	Vodnjan
Barboška	Vodnjan
Oliveto	Medulin
Bizjak-not only summertime	Vinkuran
Villa Mihaela	Fažana
Apartman Natalija	Pula
Apartman Vita	Žminj
Apartman Ivan	Svetvinčenat
Villa Andrea	Šišan
Apartman Lina	Šišan
Apartmani Brščić	Vodnjan
Haus Alena	Ližnjan
House Oliva	Pomer
Apartments	Škoravić
Apartmani Iva	Pula
Apartmani Milovan	Vodnjan
Villa sunrise Premantura	Premantura
Happy holidays apartments	Grožnjan
Rural apartments Ritossa	Vižinada

Anna i Robert	Pazin
Cerovac	Roč
Srblin	Sv. Petar u Šumi
Stancija Napoleon	Žminj
Roža	Žminj
Lucija	Žminj
Ferlin	Žminj
Frane	Karojba
Pod Ruzon	Pazin
Dolores Zornada	Roč
Apartman Pino	Roč
Stancija	Tudari
Stancija Mihetini	Tinjan
Tomažova konoba	Sv. Lovreč
Villa rustica Delia	Štokovci
Villa Livade	Livade
Villa Cala	Žminj
Villa Roža	Tinjan
Casa Gradinje	Gradinje, Livade
Apartmani Motovun 1	Motovun
Bukaleta	Kršan
Palača Lazzarini-Battiala	Nedešćina
Villa Mare & Monti Istra	Boljun
Villa Pasini	Golubići (Livade)
Pansion Valbruna	Rovinj
Villa Safron	Kanfanar
Villa Martin	Labin
House Dora	Labin
Villa Gašparini	Višnjan
Apartman Katja	Poreč
Ines & Hans Driesen	Tar
Apartmani Ivan i Tina	Kanfanar
Apartmani Giuliano	Tar
Villa Eufemia	Poreč
Villa Vin	Brčići (Nova Vas)

B&B Al Merlo Olivo	Kraica, Gardossi
Casa Margherita	Grožnjan
A casa	Savudrija
Villa San Vito	Grožnjan
Apartmani i sobe Degra	Umag
Apartmani villa Stapo	Umag
Country house old Barn	Umag
Apartmani al Porto	Novigrad
Villa Momiano	Momjan
Apartmani Daila	Novigrad
Apartmani Henč	Dajla
Sobe Laco	Novigrad
Apartmani Lav	Umag

Izvor: Prema podacima turističke zajednice Istarske županije (2016) obradila autorica

Boutique Bike hoteli su mali, obiteljski hoteli. Nude kombinaciju osobnog pristupa gostima i višu kvalitetu usluge te su namijenjeni za goste različitih profila. Istra ih zasada broji svega 12 hotela (tab. 6).

Tablica 6. *Boutique Bike* hoteli na području Istarske županije

Naziv smještaja	Lokacija
Hotel Villa Letan	Vodnjan
Hostel Vala	Valbandon, Fažana
Kaštel	Motovun
Hotel Fontana	Buzet
Adoral boutique hotel	Rabac
San Rocco	Brtonigla
Filipini	Poreč
Pansion kolo	Novigrad
Pansion lovac	Buje
Villa Badi	Lovrečica, Umag
Villa Rosetta	Savudrija

Izvor: Prema podacima turističke zajednice Istarske županije (2016) obradila autorica

Bike hoteli su hoteli s velikim smještajnim kapacitetima i cijelim nizom usluga koje pružaju gostima. Zbog većeg postojećeg kadrovske i infrastrukturnog kapaciteta nude i viši rang kvalitete i obima usluga. Nalaze se na obali i udaljeniji su od unutrašnjosti Istre. Jedan od primjera ovakve vrste hotela je *Park Plaza Belvedere* Medulin (sl. 12).

Slika 12. *Bike* hotel Park Plaza Belvedere Medulin

(Izvor: www.arenaturist.com, 2017)

Istra ukupno broji 18 *bike* hotela, koji su također navedeni u tablici (tab.7).

Tablica 7. *Bike* hoteli na području Istarske županije

Naziv smještaja	Lokacija
Park Plaza Belvedere Medulin	Medulin
Allegro hotel	Rabac
Hotel Valamar Sanfior	Rabac
Hotel Eden	Rovinj
Valamar Diamant hotel	Poreč
Hotel Pineta	Vrsar
Valamar club Tamaris	Poreč, Tar, Tamaris

Hotel Plavi	Poreč
Hotel Sol Garden Istra	Umag
Valamar Pinia hotel	Poreč
Hotel Laguna Molindrio	Poreč
Aminess Maestral hotel	Novigrad
Hotel Sol Umag	Umag

Izvor: Prema podacima turističke zajednice Istarske županije (2016) obradila autorica

Bike kampovi su locirani na obali i omogućuju pristup moru i istovremeni boravak u prirodi. Pružaju usluge koje su uobičajene za privatne smještajne objekte. Pojavljivanje ruralnih kampova u unutrašnjosti Istre te mogućnost kombiniranja s ostalim smještajnim objektima Istra *Bike & bed* omogućuje da ova kategorija pruži nove doživljaje gostima biciklistima (www.istria-bike.com, 2017).

7. PROSTORNA ANALIZA CIKLOTURISTIČKIH MIKROREGIJA

Metodološki znanstveno-istraživački aparat koji se upotrebljavao u ovom radu bila je metoda prikupljanja, analize i interpretacije dosadašnjih domaćih i stranih znanstvenih istraživanja, razvojnih planova i strategija turizma, dokumentacije i publicistike dionika organizacije turizma u Istarskoj županiji. Nadalje, upotrebljavala se metoda prikupljanja i obrade statističkih podataka o duljini biciklističkih ruta, gustoći ruta, zaštićenoj prirodnoj baštini, zaštićenim kulturnim dobrima te smještajnim turističkim kapacitetima u svrhu prostorne analize cikloturističkih mikroregija Istarske županije. Usporedno se u obje etape istraživačkog postupka upotrebljavala složena metoda terenskih istraživanja s pomoćnom metodom sudioničkog promatranja (Vojnović 2016a, 112). Prostorna analiza provedena je bodovanjem prema pet utvrđenih kriterija, a upotrebljavala se metoda brojenja i mjerenja (Zelenika 1998, 384; Petz 2007, 297; Mejovšek, 2013, 36; Vojnović 2016b, 162).

U sadržajno raznolikim i prostorno sveobuhvatnim oblicima sportsko-rekreacijskog turizma, poseban znanstveno-istraživački interes i izazov predstavljaju obilježja cikloturizma kao turističke inovacije u ponudi Istarske županije što je i središnja tema ovog rada.

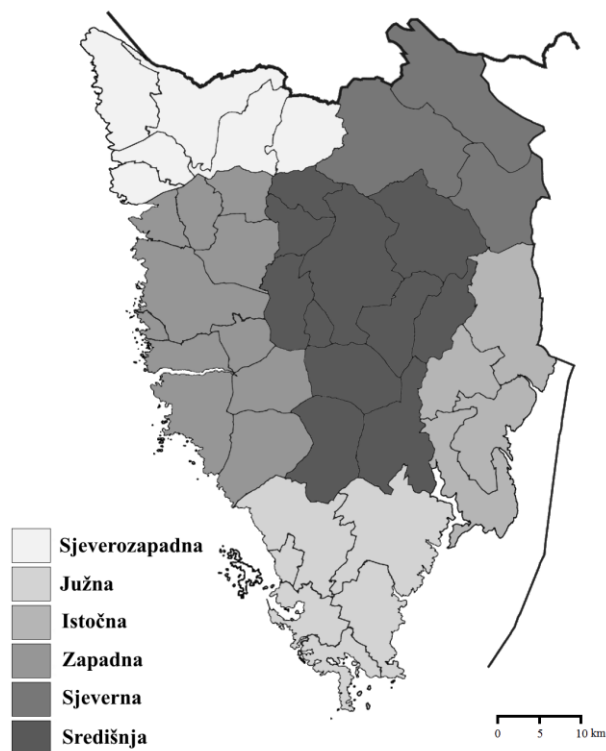
Sukladno tome, ciljevi ovog istraživanja su analizirati i utvrditi prostorni razmještaj, infrastrukturu i značaj cikloturizma po mikroregijama Istarske županije.

U ovom poglavlju izdvojeno je šest cikloturističkih mikroregija: južna, zapadna, sjeverozapadna, istočna, središnja i sjeverna. Ponuda mikroregija je analizirana pomoću šest kriterija: duljina i gustoća biciklističkih ruta, broj registriranih kulturnih dobara, udio prirodnih zaštićenih područja u ukupnoj površini, broj turističkih postelja po kilometru rute i broj turističkih postelja specijaliziranih za bicikliste po kilometru rute. Istraživanjem je utvrđeno da cikloturizam ima povoljnu turističku ponudu u svim mikroregijama, a posebno se ističu južna i zapadna mikroregija.

Bodovanje ovih pet kriterija izdvojilo je južnu i zapadnu cikloturističku mikroregiju kao prostore s najkvalitetnijom ponudom za cikloturiste i to ponajviše zbog velike gustoće biciklističkih ruta, broju zaštićenih nepokretnih kulturnih dobara, udjelima zaštićenih prirodnih područja u ukupnoj površini te razvijenoj i cikloturistima prilagođenoj mreži smještajnih kapaciteta. Iako druge cikloturističke mikroregije prema bodovanju zadanih kriterija imaju slabiju turističku ponudu, postoji veliki potencijal za daljnji razvoj i unapređenje cikloturizma na njihovim područjima.

Prostor istraživanja su cikloturističke mikroregije u Istarskoj županiji izdvojene na temelju regionalizacije koju je provela županijska turistička zajednica (Turistička zajednica Istarske županije 2016, 4).

Mikroregije Poreč i Rovinj su zbog sličnosti geografskih i turističko-razvojnih obilježja spojene u jednu mikroregiju. Na taj je način izdvojeno šest cikloturističkih mikroregija i to sjeverozapadna (Gradovi Buje, Umag i Novigrad; općine Brtonigla, Grožnjan i Oprtalj), zapadna (Gradovi Poreč i Rovinj; općine Bale, Funtana, Kanfanar, Kaštelir-Labinci, Sveti Lovreč, Tar-Vabriga, Višnjan, Vižinada i Vrsar), južna (Gradovi Pula i Vodnjan; općine Fažana, Ližnjan, Marčana i Medulin), istočna (Grad Labin; općine Kršan, Raša i Sveta Nedelja), središnja (Grad Pazin; općine Barban, Cerovlje, Gračišće, Karojba, Motovun, Pićan, Sveti Petar u Šumi, Svetvinčenat, Tinjan i Žminj) i sjeverna (Grad Buzet; općine Lanišće i Lupoglav), (sl. 13).

Slika 13. Cikloturističke mikroregije Istarske županije

(Izvor: na temelju kartografske podjele zavoda za prostorno uređenje Istarske županije)

Na području šest istarskih cikloturističkih mikroregija u ponudi je ukupno 3878,9 kilometara biciklističkih ruta ili u prosjeku 1,38 km na svaki kilometar površine. Južna cikloturistička mikroregija ima najveću ukupnu duljinu ruta (25% svih ruta u Istri) i najgušću mrežu s 2,35 km biciklističkih ruta na kvadratni kilometar, dok najrjeđu ima središnja mikroregija s 0,61 km/km² (tab. 8).

Tablica 8. Ukupna duljina i gustoća biciklističkih ruta po mikroregijama (Kriterij A)

Mikroregija	Ukupna duljina (km)	Ukupna površina (km ²)	Gustoća (km/km ²)
Sjeverozapadna	817,70	369,57	2,21
Južna	943,50	401,11	2,35
Istočna	236,30	338,60	0,70
Zapadna	878,50	567,04	1,55
Sjeverna	551,30	403,44	1,37

Središnja	451,60	734,45	0,61
Istra	3 878,90	2 814,21	1,38

Izvor: Prema podacima Turističke zajednice Istarske županije (2016) obradila autorica

U južnoj mikroregiji nalaze se razvijene turističke destinacije s velikim brojem dolazaka i noćenja turista među kojima su najvažnije Medulin, Pula i Fažana. Nadalje, na prostoru ove cikloturističke mikroregije, što se tiče sigurnosti cestovnog prometa, uglavnom je povoljan omjer asfaltnih i makadamskih biciklističkih ruta. Slično južnoj mikroregiji, iznadprosječna gustoća u sjeverozapadnoj i zapadnoj mikroregiji može se tumačiti velikom razvijenošću i tradicijom turizma, jer su ovdje nalaze vodeće istarske destinacije Rovinj, Poreč, Umag, Vrsar, Tar-Vabriga, Funtana i Novigrad. Nasuprot ovim mikroregijama je središnja mikroregija koja ima vrlo rijetku gustoću biciklističkih ruta. Razlozi zato su prije svega demogeografski i socioekonomski, jer se radi o rjeđe naseljenom, depopulacijskom prostoru s nedovoljno razvijenim urbanim prostorom u kojem je samo jedno značajnije središte Pazin, te brojna raspršena naselja. Drugi razlog je nedovoljno razvijena turistička infrastruktura u kojoj se turizam značajnije razvija tek u posljednjih petnaest godina (Vojnović 2016, 80).

Na prostoru turističke regije Istra registrirano je, prema podacima Ministarstva kulture Republike Hrvatske, ukupno 318 nepokretnih kulturnih dobara. Najveći broj ovih atrakcija registrirano je na prostoru južne cikloturističke mikroregije, ukupno 84, a najmanje (20) u sjevernoj mikroregiji (tab. 9).

Tablica 9. Ukupan broj zaštićenih nepokretnih kulturnih dobara po mikroregijama (Kriterij B)

Mikroregija	Broj nepokretnih kulturnih dobara
Sjeverozapadna	61
Južna	84
Istočna	35
Zapadna	70
Sjeverna	20
Središnja	48
Istra	318

Izvor: Prema podacima Ministarstva kulture Republike Hrvatske (2016) obradila autorica

Skoro pa polovica kulturno-povijesnih spomenika južne mikroregije nalazi se na prostoru grada Pule (41 spomenik) i to je baština iz antičkog, srednjovjekovnog i novovjekovnog povijesnog razdoblja. Osim toga, pet spomenika u Puli kategorizirani su kao kulturna dobra od nacionalnog značaja: Amfiteatar, Augustov hram i Forum, Dvojna vrata, Rimsko scensko kazalište te Slavoluk Sergijevaca i trg Portarata. Veliki broj nepokretnih kulturnih dobara je u zapadnoj i sjeverozapadnoj mikroregiji od kojih je kompleks Eufrazijeve bazilike u Poreču na UNESCO-voj listi svjetske baštine. Najmanji broj nepokretnih kulturnih dobara na prostoru sjeverne cikloturističke mikroregije je zbog rijetke naseljenosti, slabijeg socioekonomskog statusa te zbog nedostatka kulturno turističkih strategija u promociji spomenika.

Zaštićena prirodna područja, zajedno s kulturnom baštinom, predstavljaju najvrjednije elemente turističke ponude Istarske županije. Na prostoru županije nalaze se 34 zaštićena područja koji zauzimaju 133,31 km² (Natura Histrica 2016) te obuhvaćaju 4,74% površine (tab. 10) što je dvostruko manje od udjela koji ta područja imaju u Republici Hrvatskoj (8,56% površine Republike Hrvatske).

Tablica 10. Zaštićena prirodna područja po mikroregijama i njihova ukupna površina i udio (Kriterij C)

Mikroregija	Zaštićena prirodna područja (km ²)	Ukupna površina (km ²)	Udio (%)
Sjeverozapadna	1,69	369,57	0,46
Južna	44,70	401,11	11,14
Istočna	22,16	338,60	6,54
Zapadna	31,31	567,04	5,52
Sjeverna	20,42	403,44	5,06
Središnja	13,03	734,45	1,77
Istra	133,31	2 814,21	4,74

Izvor: Prema podacima Javne ustanove Natura Histrica (2016) obradila autorica

Najveću ukupnu površinu zaštićenih prirodnih područja i najveći udio u ukupnoj površini ima južna cikloturistička mikroregija. Na prostoru ove mikroregije se nalazi 44,70 km² zaštićenih prirodnih područja koji zauzimaju 11,14% površine mikroregije. Najveći udio u površini

otpada na Nacionalni park Brijuni čija je ukupna površina 34 km². Znatnu površinu obuhvaćaju zaštićena prirodna područja općine Medulin (28,89% površine općine) i to Značajni krajobrazi Gornji Kamenjak, Donji Kamenjak i medulinski arhipelag te Park-šume Kašteja i Soline.

Sjeverozapadna cikloturistička mikroregija ima najmanju ukupnu površinu zaštićenih prirodnih područja (1,69 km²) i najmanji udio u ukupnoj površini mikroregije (0,46%). To je posljedica višestoljetnog agrarnog iskorištavanja prostora, guste mreže urbanih i ostalih naselja te jake turistifikacije u priobalju, a u novije doba i obalnog zaleđa mikroregije.

Na prostoru Istre je u 2015. godini registrirano 270 580 turističkih postelja u komercijalnim smještajnim objektima (Državni zavod za statistiku 2016). Skoro polovica istarskih turističkih postelja (44,76%) nalazi se u zapadnoj cikloturističkoj mikroregiji. Ova mikroregija ima i najveći broj postelja po kilometru biciklističkih ruta sa 137,86 postelja na svaki kilometar. Nasuprot tome, u sjevernoj cikloturističkoj mikroregiji nalazi se samo 798 postelja, tek 1,45 postelja na svaki kilometar biciklističkih ruta (tab. 11).

Tablica 11. Ukupan broj i gustoća postelja po mikroregijama (Kriterij D)

Mikroregija	Broj postelja	Biciklističke rute (km)	Postelja/km
Sjeverozapadna	46 587	817,7	56,97
Južna	79 326	943,5	84,08
Istočna	16 403	236,3	69,42
Zapadna	121 106	878,5	137,86
Sjeverna	798	551,3	1,45
Središnja	6 360	451,6	14,08
Istra	270 580	3 878,90	69,76

Izvor: Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2016) obradila autorica

Zapadna je mikroregija prostor jake turistifikacije u posljednjih pedeset godina, a prema ukupnom broju noćenja u 2015. godini vodeća je mikroregija u Istri. Pet destinacija ove mikroregije, Rovinj, Poreč, Tar-Vabriga, Vrsar i Funtana ostvarile su te godine 10 105 381

noćenje što je gotovo polovica (48,20%) svih noćenja u Istarskoj županiji. Slično tome, iznadprosječnu gustoću postelja ima i južna mikroregija (84,08) koju u istom razvojnem razdoblju obilježava nagli razvoj turizma, praćen intenzivnom izgradnjom smještajnih kapaciteta, osobito u destinacijama Pula, Medulin i Fažana. S druge strane, razvoj turizma je u sjevernoj i središnjoj cikloturističkoj mikroregiji do početka 21. stoljeća tekao vrlo sporo u nekoliko prostorno odvojenih i razvojno nepovezanih destinacija poput Istarskih toplica, Pazina i Buzeta.

Tek u posljednjih petnaest godina dolazi do projekata i implementacija, ponajprije selektivnih oblika turizma na ruralnom prostoru ovih dviju mikroregija. Smještajni turistički kapaciteti specijalizirani za cikloturiste su oni koji pružaju usluge smještaja, spremanja i čuvanja bicikala, pristupa alatima i opremi potrebnih za održavanje i servisiranje bicikala te u slučaju potrebe osnovnih pričuvnih dijelova i opreme (Simonsen i dr. 1998, 53; Mrnjavac i dr. 2014, 176; Istarska županija 2016, 2).

Na prostoru Istarske županije je u 2015. godini registrirano 10 393 turističkih postelja u smještajnim objektima namijenjenim cikloturistima. Najveći broj takvih postelja (6 110) i najveću gustoću po kilometru biciklističke rute (6,96) nalazi se u zapadnoj cikloturističkoj mikroregiji. S druge strane, najmanje postelja u specijaliziranim smještajnim objektima i najmanju gustoću po kilometru rute imaju sjeverna (115 postelja; 0, 21 po kilometru) i središnja mikroregija (158; 0,35), (tab. 12).

Tablica 12. Broj i gustoća specijaliziranih postelja za cikloturiste po mikroregijama (Kriterij E)

Mikroregija	Broj postelja	Biciklističke rute (km)	Postelje/km
Sjeverozapadna	2 159	817,70	2,64
Južna	965	943,50	1,02
Istočna	886	236,30	3,75
Zapadna	6 110	878,50	6,96
Sjeverna	115	551,30	0,21
Središnja	158	451,60	0,35
Istra	10 393	3878,90	2,68

Izvor: Prema podacima Turističke zajednice Istarske županije (2016) obradila autorica

U zapadnoj cikloturističkoj mikroregiji s dugom tradicijom turističke ponude prepoznat je značaj cikloturizma na način da su se, ponajprije, hoteli s velikim brojem postelja specijalizirali za ovaj oblik turizma što je uvećalo smještajne kapacitete za cikloturizam. Na isti način su svoju ponudu razvijali u sjeverozapadnoj i istočnoj mikroregiji. Za razliku od njih u južnoj cikloturističkoj mikroregiji samo se jedan od njih, onaj na području Medulina, specijalizirao za cikloturiste.

Bodovanje ovih pet kriterija ponude cikloturizma provedeno je u svrhu regionalne diferencijacije šest istarskih cikloturističkih mikroregija. U bodovanju se poštovala jednakost kriterija tako da se izbjegavalo isticanje, što znači da se svaki pojedinačni kriterij jednako bodovao i uspoređivao. Također se svaki indikator bodovao po uspostavljenoj bodovnoj skali prema kojoj se najmanja vrijednost po svakom kriteriju boduje s jednim, a najveća vrijednost sa šest bodova (tab. 13).

Tablica 13. Bodovanje mikroregija prema kriterijima (A-E)

Mikroregija	A	B	C	D	E	Ukupno
Južna	6	6	6	5	3	26
Zapadna	4	5	4	6	6	25
Istočna	2	2	5	4	5	18
Sjeverozapadna	5	4	1	3	4	17
Središnja	1	3	2	2	2	10
Sjeverna	3	1	3	1	1	9

Izvor: Autorica rada

Prema bodovanju pet kriterija turističke ponude cikloturizma u Istarskoj županiji najbolje rezultate imaju južna (ukupno 26 bodova) i zapadna cikloturistička mikroregija (25 bodova). U drugoj skupini su istočna (18 bodova) i sjeverozapadna (17 bodova) cikloturistička mikroregija. Najmanje bodova imaju središnja (10) i sjeverna mikroregija (9). Ovakvi rezultati su očekivani s obzirom na cjelokupnu turističku ponudu istarskih mikroregija u kojoj prednjače južna i zapadna s vodećim destinacijama prema ukupnom broju turističkih postelja,

dolazaka i noćenja te s dugotrajnom tradicijom razvoja turizma i suvremene trendove. Ove dvije mikroregije najviše odgovaraju potrebama i potražnji cikloturista kojima u pogledu smještaja pogoduje blizina i dostupnost specijaliziranih usluga i servisnih službi (Kovačić, 2015, 164). Istočna i sjeverozapadna mikroregija neke nedostatke u turističkoj ponudi za cikloturiste mogu otkloniti uz bolje angažiranje i komunikaciju dionika koji nisu povezani s turizmom.

Terenska istraživanja i sudioničko promatranje pokazali su da najveći udio istraživanih ruta u svim cikloturističkim mikroregijama Istre presijecaju ili su dio državnih, županijskih i lokalnih cesta koje su prvenstveno namijenjene prometu motornih vozila, a dio ruta se pruža na planinarskim i pješačkim stazama kojima se služe ostali turisti i lokalno stanovništvo. To s aspekta održivog razvoja cikloturizma može predstavljati element nesuglasja, jer se povećava mogućnost incidentnih situacija i prometnih nezgoda, iako su prema podacima Policijske uprave istarske (2016) u 2015. godini zabilježena samo 9 naleta na bicikl s 8 ozlijeđenih osoba od ukupno 1 990 prometnih nezgoda. Nadalje, udio biciklističkih ruta koje jednim dijelom prolaze makadamskim cestama ne mora nužno biti ograničavajući element turističke ponude kako zaključuju Kos i drugi (2014, 88) na primjeru Bjelovarsko-bilogorske županije, ističući prije svega, neprilagođenost posebnih cestovnih natjecateljskih bicikala. Naprotiv, većina cikloturista upotrebljavaju bicikle prilagođene svim terenima i podlogama, a pogoduju im makadamske ceste zbog niske gustoće prometa (Mrnjavac i dr. 2014, 176) te veće mogućnosti pristupa pojedinim prirodnim i antropogenim atraktivnostima do kojih ne vode ceste sa suvremenim kolnikom.

ZAKLJUČAK

Slobodno vrijeme koje posvećujemo turizmu dragocjeni je resurs koji treba dovesti do pozitivnih efekata. Vrijeme je jedino pravo bogatstvo koje posjedujemo. Turizam je prilika koja vraća čovjeka k sebi, vraća ga prirodi, potiče ga na kretanje, vježbanje, nudi mu sport u svrhu poticanja na druženje, razmjenu iskustava, pomaže mu da osjeti radost. Sport, rekreacija i konzumiranje zdravog načina života danas je jedna od glavnih trendova koji se manifestira u turizmu. Tako se kroz cikloturizam promiče zdrav način življenja, i važnost rekreacije za čovjekovo zdravlje.

Različiti turistički resursi, poput prirodnih, klimatskih, kulturoloških, hotelsko-ugostiteljskih, sportsko-rekreacijskih, kadrovskih i dr., pokazuju da Istra ima velike komparativne prednosti za razvoj različitih oblika sportskog turizma.

Biciklom se najbolje može povezati rekreacija, obilazak i upoznavanje znamenitosti, povijesti i prirodnih bogatstava. Turisti posjećuju turističke lokacije vlastitim ili unajmljenim biciklom, u individualnom aranžmanu ili grupno s biciklističkim vodičem. Za cikloturiste to je poseban doživljaj otkrivanja novih područja koji bi tradicionalnim cestovnim i drugim transportom ostao nezamijećen.

U radu je izdvojeno šest cikloturističkih mikroregija: južna, zapadna, sjeverozapadna, istočna, središnja i sjeverna. Mikroregije su prostorno analizirane pomoću pet kriterija: duljina i gustoća biciklističkih ruta, broj registriranih nepokretnih kulturnih dobara, udio površine zaštićenih prirodnih područja u ukupnoj površini mikroregije, broj turističkih postelja po kilometru rute i broj turističkih postelja u smještajnim objektima specijaliziranim za bicikliste po kilometru rute. Vrednovanjem ovih pet kriterija ustanovljeno je da najbolju ponudu za cikloturiste ima južna i zapadna, a najslabiju središnja i sjeverna mikroregija. Može se utvrditi da prostor Istarske županije ima povoljnu turističku ponudu za cikloturizam te da postoje dodatni potencijali za daljnji razvoj ovog oblika selektivnog turizma u svim mikroregijama.

Za lokalnu zajednicu cikloturizam je od velikog značaja, jer daje mogućnost povezivanja kulturne i prirodne baštine s gastronomskom ponudom. Između ostalog, postoji mogućnost za razvoj seoskih domaćinstva. U Istarskoj županiji zadnjih godina jača ovaj oblik turizma i sve se više lokalna zajednica i županija odlučuju davati potporu njegovom razvitku. Možemo zaključiti da cikloturizam postaje sve značajniji turistički proizvod Istarske županije.

Prema Strategiji razvoja hrvatskog turizma Hrvatska bi do 2020. godine trebala biti globalno prepoznatljiva turistička destinacija, konkurentna i atraktivna za investicije, koja stvara radna mjesta i na održiv način upravlja razvojem na svom cjelokupnom prostoru, njeguje kulturu kvalitete, a svojim gostima tijekom cijele godine pruža gostoljubivost, sigurnost i jedinstvenu raznovrsnost autentičnih sadržaja i doživljaja. Jedno od željenih ciljeva je izgraditi poziciju pustolovne i sportske destinacije, a to podrazumijeva implementaciju sustava okolišno odgovorne prakse na svim razinama, što se svakako može postići razvojem cikloturizma u Istarskoj županiji.

Nastavak ubrzanog rasta cikloturizma očekuje se i u budućnosti, prvenstveno zbog sve izraženijih potreba suvremenih potrošača za aktivnim i zdravim te okolišno odgovornim odmorom.

Kao što je navedeno u radu turisti imaju posebne koristi od brojnih sadržaja u prirodnom okruženju te se takve aktivnosti trebaju razvijati i osmišljavati. Istra bi se trebala u kreiranju svoje turističke ponude osloniti na raznolikost prirodnog okruženja, ali i na ključnu ulogu stručnog osoblja koje će preuzeti ulogu kreatora i moderatora aktualnih sportskih trendova prihvatljivih suvremenom turistu.

Cilj ulaganja županije u cikloturizam bi trebalo biti kreiranje integralnog turističkog proizvoda koji će obogaćivati turistički proizvod te ostvariti sezonu s poželjnim rezultatima pred i posezone. To znači, dobro poslovanje od 120 dana u godini, te u kratkom roku sve to proširiti na 180 dana.

Ovaj rad je podrška zalaganju razvoja cikloturizma na području Istre s ciljem da se u takvom proizvodu stvori sinergija između kulture, sporta, turizma i zdravlja. Brojna domaća i svjetska istraživanja svakodnevno dokazuju pozitivne posljedice učinka zajedničkog ulaganja u ove grane. Također poticaj rada je da Istarska županija s obzirom na veliku potražnju, uvede edukacije za biciklističke vodiče u više gradova i bicikliste rekreativce koji će moći naučiti kako i na najbolji način iskoristiti vožnju bicikla kroz Istru tako da se ujedno rekreira, upozna kultura i gastronomija te doživi prava autentičnost.

Rad će biti od koristi za razvoj turističke strategije Istarske županije, za implementaciju u rad privatnih subjekata kao i poticaj Sveučilišta Jurja Dobrile da krene u još detaljniju razradu već postojećih inicijativa i na znanstvenoj razini potpomogne realizaciju i otvara nova usmjerenja u obrazovanju koja bi trebala parirati globalnoj sceni obrazovanja jer će se omogućiti stvaranje kadrova s kompetencijama puno bržeg prepoznavanja problematike ali stvaranja prijedloga budućih djelovanja.

SAŽETAK

Ključne riječi: Istarska županija, turistička ponuda, turistički proizvod, cikloturizam, zdravlje, mikroregije, lokalna zajednica.

Predmet istraživanja ovog rada je „*Cikloturizam u turističkoj ponudi Istarske županije*“. Problem istraživanja je ispitivanje ponude i mogućnosti većeg razvoja cikloturizma u svim mikroregijama županije. Navedeni oblik turizma danas se razvija rapidno jer ima važnu ekonomsku, društvenu, kulturnu i obrazovnu ulogu.

Cikloturizam postaje jedan od najbrže rastućih specifičnih oblika turizma, osobito zbog globalnog trenda isticanja brige o zdravlju i ekologiji jer se biciklom može najbolje povezati rekreacija, obilazak i upoznavanje znamenitosti, povijesti i prirodnih bogatstava.

Istra treba uspješno graditi poziciju jedne od vodećih mediteranskih cikloturističkih destinacija, te na taj način promovirati zdravi način života. Za lokalne zajednice ovaj oblik turizma je od izuzetnog značenja jer daje mogućnost povezivanja kulturne i prirodne baštine s gastronomskom ponudom te je time otvorena perspektiva i za razvoj seoskih domaćinstava.

Cilj ulaganja županije u cikloturizam je kreiranje integralnog turističkog proizvoda koji će obogaćivati turistički proizvod te ostvariti sezonu s poželjnim rezultatima pred i posezone. Biciklizam je u Istarskoj županiji, u segmentu turizma jedan od značajnih razvojnih turističkih projekata. Vrednovanjem kriterija ustanovljeno je da najbolju ponudu za cikloturiste ima južna i zapadna, a najslabiju središnja i sjeverna mikroregija. Može se utvrditi da prostor Istarske županije ima povoljnu turističku ponudu za cikloturizam te da postoje dodatni potencijali za daljnji razvoj ovog oblika selektivnog turizma u svim mikroregijama.

SUMMARY

Key words: Istria County, tourist offer, tourist product, cycletourism, health, micro regions, local community

The subject of this research is "Cycletourism in tourist offer of Istrian county". Subject matter is to question offer and future development possibilities of cycletourism in all Istrian micro regions. Rapid development and growth of the mentioned tourism type shows it's economic, social, cultural and educational role.

Cycletourism is becoming one of the fastest growing specific tourism types, especially due to the global trend of health care and ecology. Cycling is the best way to combine recreation, sightseeing and learning.

Istria should strive to position itself as one of the leading Mediterranean cycletourism destinations and to promote a healthier lifestyle through it. Cycletourism is of great importance to the local communities because it offers a unique opportunity to connect cultural and natural heritage with gastronomic offer, which also opens up a new perspective for agrotourism development.

The main goal of the County's investments in cycletourism is to create an integral tourist product that would enrich tourist offer and enable a season with desirable results in pre and post season. Cycling is one of the most significant development projects in Istria. By evaluating the criteria, it has been established that the best cycletourism offer is in south – western micro regions. It can be concluded that the Istrian County has a good cycletourism offer and there are additional potentials for further development of this selective type of tourism in all micro regions.

LITERATURA

a) *Knjige:*

Bartoluci, M. (1997) *Ekonomika i menadžment sporta*, Zagreb: Informator: kineziološki fakultet

Bartoluci, M. (2003) *Ekonomika i menadžment sporta*, Zagreb: Informator: Kineziološki fakultet

Bartoluci, M. i sur., (2004) *Menadžment u sportu i turizmu*, Zagreb, Kineziološki fakultet Sveučilišta: Ekonomski fakultet

Bartoluci, M., Čavlek, N. i suradnici (2007) *Turizam i sport – razvojni aspekti*, Zagreb: Školska knjiga

Blažević, I., 1996: *Turistička geografija Hrvatske*, Pedagoški fakultet, Pula

Blažević, I. i Knežević, R. 2006.: *Turistička geografija Hrvatske*, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija

Čokonaj, E., Pepeonik, Z., Robotić, V. 2003.: *Turistička geografija Hrvatske*, Meridijani, Zagreb

Čorak, S. i Mikačić, V. (ur.), 2006.: *Hrvatski turizam, plavo, bijelo, zeleno*, Institut za turizam, Zagreb

Geić, S., 2011: *Menadžment selektivnih oblika turizma*, Sveučilišni studijski centar za stručne studije, Split

Mejovšek, M. 2013. *Metode znanstvenog istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima*, Jastrebarsko, Naklada Slap.

Petz, B. 2007. *Osnovne statističke metode za nematematičare*, Jastrebarsko, Naklada Slap.

Simonsen, P. S., Jorgensen, B., Robbins, D. 1998. *Cycling Tourism*, Bornholm, Unit of Tourism Research at Research Centre of Bornholm.

Šegota, T., i Filipčić, A. 1996., *Klimatologija za geografe*. Zagreb: Školska knjiga.

Turco, D.M., Riley, R., & Swart, K. 2002., *Sport tourism*, Morgantown: Fitness Information Technology, Inc.

Vukonić, B., Čavlek, N. 2001. *Rječnik turizma*, Zagreb, Masmedia.

Zelenika, R. 1998. *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, Rijeka, Ekonomski fakultet u Rijeci.

Weed, M., i Bull, Ch. 2004. *Sports tourism-participants, policy and providers*. Burlington: Elsevier Butterworth-Heinemann.

b) Zbornici:

Bosnić, I., Tubić, D., Tukera, E., 2014: *Cikloturizam u internet okruženju*, u: *3. Međunarodna konferencija menadžmenta turizma i sporta: Tehnološki razvoj u funkciji održivog turizma i sporta: zbornik radova* (ur. Breslauer, N.), Čakovec 10. i 11. travnja 2014., Međimursko veleučilište u Čakovcu, 191-197.

Mesarić, P., Mesarić, M., Palašek, B., 2014: *Električni bicikli i njihova primjena u turizmu*, u: *3. Međunarodna konferencija menadžmenta turizma i sporta: Tehnološki razvoj u funkciji održivog turizma i sporta: zbornik radova* (ur. Breslauer, N.), Čakovec 10. I 11. Travnja 2014., Međimursko veleučilište u Čakovcu, 191-197.

Mihljević, D., 1996: *Procesi prekomjerne denudacije i njihove posljedice u Istarskom pobjrđu*, u: *I. Hrvatski geografski kongres: Geografija u funkciji razvoja Hrvatske: zbornik radova* (ur. Pepeonik, Z.), Hrvatsko geografsko društvo, Zagreb, 188-203

Tanković, M., Keča, K., Barić, D., 2014: *Ekološki aspekti održivog razvoja turizma i sporta*, u: *3. Međunarodna konferencija menadžmenta turizma i sporta: Tehnološki razvoj u funkciji održivog turizma i sporta: zbornik radova* (ur. Breslauer, N.), Čakovec 10. i 11. travnja 2014., Međimursko veleučilište u Čakovcu, 237-241.

Tubić, D., Bosnić, I., Blažević, Z., 2012: *Biciklističke rute u razvoju sportsko-rekreativnog turizma*, u: *2. Međunarodna konferencija menadžment turizma i sporta: Stanje i mogućnosti sportsko-rekreacijskog i zdravstvenog turizma: zbornik radova* (ur. Breslauer, N.), Čakovec 12. i 13. travnja 2012., Međimursko veleučilište u Čakovcu, 263-268.

c) Publikacije:

Državni zavod za statistiku, 2016. Turizam u 2015. Statističko izvješće 1564, Zagreb, Državni zavod za statistiku.

Državni zavod za statistiku, 2016. Turizam u 2015. Dolasci i noćenja turista u 2016., Zagreb, Državni zavod za statistiku.

Horwath htl, 2014. Master plan turizma Istarske županije 2015. – 2025., Poreč, Turistička zajednica Istarske županije.

Klarić, Z., Kos, G., Krešić, D. i Miličević, K. 2015.: *Akcijski plan razvoja cikloturizma*, Institut za turizam, Zagreb

Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine, 1972. dostupno na: http://www.birdwatchingmn.org/images/Konvencije/konvencija_o_zastiti_svjetske_prirodne_i_kulturne_bastine.pdf, 30. 05. 2017.

Krešić, D. (ur.) 2014. Strategija razvoja cikloturizma na području Podravine, Zagreb, Institut za turizam.

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2016. Registar kulturnih dobara, Zagreb, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.

Policajska uprava istarska, 2016. Prikaz prometnih nesreća i prekršaja u prometu u 2015., Pula, Policijska uprava istarska.

Turistička zajednica Istarske županije, 2016. Istria outdoor 2016, Poreč, Turistička zajednica Istarske županije.

Vojnović, N. 2016a. *Održivi turizam unutrašnje Istre*, Pula, Sveučilište Jurja Dobrile.

Zavod za prostorno uređenje Istarske županije, 2002. *Prostorni plan Istarske županije Polazišta, Knjiga 1, Pula, Zavod za prostorno uređenje Istarske županije.*

d) Časopisi:

Bertić, I., 1997: Istra - geografska obilježja, *Geografski horizont* 43 (2), 11-34

Bognar, A., 2001: Geomorfološka regionalizacija Hrvatske, *Acta Geographica Croatica* 34 (1999), 7-29

Dumbović-Bilušić, B., Obad-Šćitaroci, M., 2007: Kulturni krajolici u Hrvatskoj – identifikacija i stanje zaštite, *Prostor* 15 (2/34), 260-271

Kos, G., Klarić, Z., Feletar, P. 2014. Model vođenja cikloturističkih ruta na primjeru Bjelovarsko-bilogorske županije. *Podravina : časopis za multidisciplinarna istraživanja* 13 (26), 76-98.

Kovačić, N., 2015. Profiling bicycle tourists: a case of Croatia. *Tourism and Hospitality Management* 21 (2), 159-177

Lozić, S., 1996: Nagibi padina kopnenog dijela Republike Hrvatske, *Acta Geographica Croatica* 31, 41-50

Mrnjavac, E., Kovačić, N., Topolšek, D. 2014. The logistic product of bicycle destinations. *Tourism and Hospitality Management* 20 (2), 171-184.

Vitasović-Kosić, I., Britvec, M., Ljubičić, I., Maštrović-Pavičić, D., 2009: Vaskularna flora Istre: ugrožene i rijetke svojte, *Agronomski glasnik* 71 (3), 199-213

Vojnović, N. 2016b. Terenska istraživanja u metodološkom sustavu turističke geografije. *Hrvatski geografski glasnik* 78 (1), 97-123.

Vujko A., Plavša J., Ostojčić N.,: Putničke agencije kao činilac razvoja biciklističkog turizma na Vršačkim planinama, *Sportske nauke i zdravlje*, 3 (2), 117-123.

e) Internetski izvori:

Osnovna obilježja cikloturizma,

<http://www.istria-bike.com/hr/multimedija/fotogalerija>, 14. 06. 2017.

<https://www.istra-istria.hr/index.php?id=316>, 30. 05. 2017.

http://www.istria-bike.com/hr/staze/pravila_ponasanja, 12. 06. 2017.

Povijest Istarskog cikloturizma,

<http://www.istria-bike.com/hr/opce/istra>, 25. 04. 2017.

Biciklistička staza Parenzana,

<http://www.coloursofistria.com/hr/sport/biciklizam/parenzana-put-zdravlja-i-prijateljstva>,

26. 04. 2017.

<http://www.parenzana.net/hr/multimedija/karta-gps/5671>, 06.06. 2017.

<http://www.groznjan-grisignana.hr/>, 26. 04. 2017.

Biciklistička staza Eufrazijana,

<http://www.to-porec.com/>, 26.04. 2017.

<http://www.istria-bike.com/hr/staze/interaktivni-popis-staza/>, 26.04. 2017.

Istarska županija, 2002. Okvir za sliku novog istarskog turizma, Poreč, Istarska županija. raspoloživo na: <http://www.istra-istria.hr/masterplan/okvir.htm>, 01.05.2017.

Javna ustanova Natura historica, 2016: Površina zaštićenih područja prirode u gradovima i općinama Istarske županije, Rovinj, Javna ustanova Natura Historica. raspoloživo na:

<http://www.natura-historica.hr/hr/zasticene-prirodne-vrijednosti/zasticenapodrucja-1>,

01.05.2017.

Biciklistička događanja,

<http://www.coloursofistria.com/hr/sport/biciklizam/bike-eventi/>, 28. 04. 2017.

http://www.istria-bike.com/hr/manifestacije/kalendar_dogadjanja/15886-ch-0?&l_over=1,

14. 06. 2017.

http://www.istria-bike.com/hr/manifestacije/kalendar_dogadjanja/15869-ch-0?&l_over=1,

14. 06. 2017.

Smještajni kapaciteti,

<https://www.arenaturist.com/hr/hotel/park-plaza-belvedere>, 06.06.2017.

Tour of Croatia,

<http://www.tourofcroatia.com/utrka>, 26. 04. 2017.

<http://www.tourofcroatia.com/etape/etapa-5-porec-ucka-poklon/11>, 26. 04. 2017.

Utjecaj cikloturizma na zdravlje,

http://www.adventuresport.net/index.php?option=com_content&Itemid=180&lang=hr&view=archive, 09. 05. 2017

POPIS SLIKA

Slika 1. Subgeomorfološke regije Istre.....	10
Slika 2. Cikloturisti u individualnom aranžmanu.....	24
Slika 3. Cikloturisti na mtb stazi.....	30
Slika 4. Položaj konkurentnosti i atraktivnosti cikloturizma na sjevernom Jadranu.....	31
Slika 5. Muzej Parenzane u Livadama.....	39
Slika 6. Karta biciklističke staze Parenzana	40
Slika 7. Mjesto Grožnjan u Istri.....	41
Slika 8. Eufrazijeva bazilika u Poreču.....	42
Slika 9. Karta biciklističke staze Eufrazijana.....	43
Slika 10. Ironman 70.3.	46
Slika 11. Etapa Poreč-Učka (Poklon).....	47
Slika 12. Bike hotel Park Plaza Histria Belvedere Medulin	52
Slika 13. Cikloturističke mikroregije Istarske županije.....	55

POPIS TABLICA

Tablica 1. Broj dolazaka i noćenja po gradovima i općinama u Istarskoj županiji.....	19
Tablica 2. Tržište cikloturista prema osnovnim varijablama.....	25
Tablica 3. Biciklističke staze na području Istarske županije.....	34
Tablica 4. Biciklistička događanja u Istarskoj županiji.....	44
Tablica 5. Bike & Bed smještajni objekti na području Istarske županije.....	49
Tablica 6. Boutique bike hoteli na području Istarske županije.....	51
Tablica 7. Bike hoteli na području Istarske županije.....	52
Tablica 8. Ukupna duljina i gustoća biciklističkih ruta po mikroregijama (Kriterij A).....	55
Tablica 9. Ukupan broj zaštićenih nepokretnih kulturnih dobara po mikroregijama (Kriterij B).....	56
Tablica 10. Zaštićena prirodna područja po mikroregijama i njihova ukupna površina i udio (Kriterij C).....	57
Tablica 11. Ukupan broj i gustoća postelja po mikroregijama (Kriterij D).....	58
Tablica 12. Broj i gustoća specijaliziranih postelja za cikloturiste po mikroregijama (Kriterij E).....	59
Tablica 13. Bodovanje mikroregija prema kriterijama (A-E).....	60